

A decorative graphic on the left side of the page, consisting of a vertical dark blue bar, a horizontal dark blue arrow pointing right, and several thin, curved lines in dark blue and light grey that sweep upwards from the bottom left towards the center text.

ÁLDOZATKÖZPONTÚ KOCKÁZATOK, A MUNKACÉLÚ KIZSÁKMÁNYOLÁS MUTATÓI

WP2

D.2.1.

2024. február

Tartalom

1.	Bevezetés.....	2
1.1.	A dokumentum célja.....	2
1.2.	Módszertan.....	2
2.	Kockázati tényezők vállalati szinten.....	4
2.1.	Az ügyfélvállalat.....	4
2.2.	A fővállalkozó és az alvállalkozó cégek.....	9
2.3.	Összefoglalás	12
3.	Kockázati tényezők áldozati szinten	13
3.1.	Személyes jellemzők és fizikai megjelenés.....	13
3.2.	Foglalkoztatási feltételek.....	17
3.3.	Egyéb kockázati tényezők.....	18
3.4.	Összefoglalás	20
4.	Kockázati tényezők áldozati szinten – gyermekmunka	21
5.	A kockázati tényezőktől a kockázati mutatókig – módszertani megjegyzés.....	22
5.1.	Kockázati mutatók vállalati szinten	22
5.2.	Kockázati mutatók vállalati szinten – fővállalkozói és alvállalkozói vállalatok	24
5.3.	Kockázati mutatók áldozati szinten	27
6.	Felhasznált irodalom	28

Felelősségi nyilatkozat

Az INVERT az Európai Unió által társfinanszírozott projekt. A kifejtett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Bizottság-EU álláspontját. Sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó hatóság nem tehető felelőssé értük.

1. Bevezetés

1.1. A dokumentum célja

A munkacélú kizsákmányolás kockázatként benne rejlik a mai kapitalista gazdaságban, amely az **anyag-, a tőke- és a munkaerőköltségek csökkentésével** igyekszik maximalizálni a nyereséget (Chesney et al., 2019). Egyfelől a **dereguláció és a munkaerőpiac fokozott rugalmassága** kedvező feltételeket teremtett a munkavállalók kizsákmányolásához: a **bérek és a munkakörülmények színvonalának csökkentésével** olyan **alacsony áron** lehet árukat és szolgáltatásokat értékesíteni, amely nem tükrözi a termelési költségeket. Másfelől az **irreguláris migráció olcsó és könnyen kizsákmányolható munkaerővel** látja el a munkaerőpiacokat – és e munkaerő semmilyen jogi védelemhez nem fér hozzá.

A **modern rabszolgaság** olyan gyakorlat, amely a **kizsákmányolás különböző formáit** foglalja magában, beleértve a kényszermunkát, a gyermekmunkát, az adóssághoz kötött munkát és a hagyományos rabszolgaságot (Nolan és Boersma, 2019). A modern rabszolgaság a **munkakörülmények kontinuumaként** ábrázolható a modern rabszolgaság szélsőségeitől a tisztességes és észszerű munkáig, a gyakorlatok sokasága pedig a rossz munkakörülmények kategóriájába tartozik (Boersma és Nolan, 2022; Christ és Helliár, 2021). A becslések szerint **világszerte több mint 50 millió ember esik a modern rabszolgaság áldozatául**, és a **kényszermunka esetek 63%-a a magángazdaságban zajlik** a kereskedelmi célú szexuális kizsákmányoláson kívüli ágazatokban (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet et al., 2022). Az Európai Bizottság legfrissebb adatai szerint **2017–2018-ban** a szexuális kizsákmányolás után a munkacélú kizsákmányolás a második leggyakoribb formája az emberkereskedelemnek az **EU-27-ben: a regisztrált áldozatok 15%-a kényszermunka céljából vált emberkereskedelem áldozatává** (Európai Bizottság, Migrációügyi és Uniók Belügyi Főigazgatóság, 2020).

A jogszerűen működő vállalatok (**kereslet**) és munkavállalók (**kínálat**) jellemzőiben rejlő **kockázati tényezők proaktív vizsgálata** alapvető fontosságú a munkacélú kizsákmányolás eseteinek haladéktalan azonosításához. A hatóságok – az EU-ban és azon kívül is – csak e kockázatok átfogó megértése és nyomon követése révén tudják **hatékonyan felderíteni, megelőzni és enyhíteni** a munkacélú kizsákmányolásnak a gazdasági versenyre és a munkavállalók jogaira gyakorolt hatását.

E dokumentum célja, hogy **útmutatót** nyújtson a munkacélú kizsákmányolással összefüggő különböző tevékenységekben potenciálisan részt vevő, jogszerűen működő vállalatok és személyek kockázattértékelésével foglalkozó **szakemberek számára**.

1.2. Módszertan

Az UCSC-Transcrime és az INVERT-partnerek három lépésben azonosították az e dokumentumban szereplő kockázati tényezőket és mutatókat:

- **Előzetes értékelés:** Az *Arma dei Carabinieri – Comando per la Tutela del Lavoro (CCTL)* 2023 novemberében online workshopot szervezett, hogy bemutassa a múltbeli nemzeti és nemzetközi bűnügyi nyomozások és bírósági határozatok által azonosított munkacélú emberkereskedelem legfontosabb jellemzőit. A workshop különösen a következőkről nyújtott széles körű tájékoztatást: i) az emberkereskedelemmel kapcsolatos visszaélési helyszínek főbb jellemzőinek körülhatárolása (pl. vállalati szinten), és ii) a munkacélú kizsákmányolás áldozatai főbb jellemzőinek bemutatása a partner ügyészségek, bűnüldöző szervek és nem kormányzati szervezetek által a mindennapi munka során tapasztaltak szerint. A CCTL elkészítette a kockázati tényezők előzetes listáját.

- **Strukturált adatgyűjtés:** A CCTL által készített strukturált kérdőívet 2023 novembere és 2024 januárja között megosztották az INVERT-partnerekkel és a külső érdekelttel. Az INVERT-partnereket és a külső érdekelt feleket a következőkre kérték:
 - Az egyes kockázati tényezők jelentőségének értékelése a működési területükön.
 - Tapasztalatuk és szakértelmük alapján további kockázati tényezők javaslása.

Az EU-ban 12 külső érdekelt féltől gyűjtöttek adatokat, köztük 4, a munkacélú kizsákmányolás elleni küzdelemben részt vevő nem kormányzati szervezettől, 3 bűnüldöző szervtől, 3 nemzetközi szervezettől, egy nemzeti munkaügyi felügyelőségtől és egy ügyészségtől.

- **Másodelemzés és egységesítés:** Az első két lépés megállapításai képezték az elemzés kiindulópontját. A CCTL-től származó bizonyítékokat kombináltuk az INVERT-partnerek és 12, megkérdezett külső érdekelt fél véleményével. Ezután átfogó szakirodalmi áttekintést végeztünk, hogy összegyűjtsük a tudományos forrásokból, nemzeti és nemzetközi intézményektől, valamint az emberkereskedelemmel kapcsolatos korábbi uniós projektekből származó releváns információkat¹. Ezenfelül releváns felhasználási eseteket is megvizsgáltunk az eredmények további validálása érdekében, a közelmúltban több uniós országban lefolytatott bűnügyi nyomozásokból és bírósági ügyekből származó kulcsfontosságú információkkal. Ez a dokumentum tartalmazza a munkacélú kizsákmányolás kockázati mutatóinak INVERT-listáját mind vállalati, mind áldozati szinten. A lista az INVERT két kockázatértékelési eszközében is szerepel majd.

Érdemes megjegyezni, hogy a jelen dokumentumban szereplő **kockázati mutatókat** csak figyelmeztetésnek kell tekinteni, azaz olyan figyelmeztető jelzéseknek, amelyek a **munkacélú kizsákmányolás** potenciálisan **megnövekedett kockázatára** utalnak, ami további vizsgálatot és intézkedést igényel. Egy vagy több kockázati mutató megléte azonban **nem feltétlenül jelenti** azt, hogy egy jogszerűen működő vállalat munkacélú kizsákmányolásban vesz részt, illetve, hogy egy munkavállaló munkacélú kizsákmányolás áldozata. A magasabb kockázatot minden esetben az INVERT kockázatértékelő eszközök végfelhasználói által a kiterjedt bűnügyi nyomozás során gyűjtött **bizonyítékokkal kell alátámasztani**.

¹ Többek között a következő, emberkereskedelemmel kapcsolatos korábbi uniós projektek áttekintésére került sor: a) ISF FLOW projekt (A tiltott pénzeszközök áramlása és az emberkereskedelem áldozatai: a komplex kérdések feltárása); b) „ERC Human Trafficking: A Labor Perspective” projekt; c) „FP7 – Security TRACE” projekt (Emberkereskedelem mint bűnügyi vállalkozás); d) ISF UNCHAINED projekt (Az emberkereskedelmi lánc felgöngyölítése. Az emberkereskedelem pénzügyi modelljének megzavarása); e) ISF PHIT projekt (Az emberkereskedelem pszichológiai egészségügyi hatásai).

2. Kockázati tényezők vállalati szinten

Eddig a nemzeti és nemzetközi szervek **erőfeszítéseinek középpontjában a szervezett bűnözői csoportokhoz és az egyéni elkövetőkhöz** kapcsolódó munkacélú kizsákmányolás kezelése állt (Davies, 2019). A munkacélú kizsákmányolásból hasznot húzó szereplők azonban **nem korlátozódnak a bűnszervezetekre** (De Vries, 2019). A munkacélú kizsákmányolás valójában a **gazdasági profit által motivált vállalati bűnözés** egyik formája (Davies és Ollus, 2019). A **jogszerűen működő vállalatok gyakran** mind tudatosan, mind a tudtukon kívül is részt vesznek a **munkacélú kizsákmányolásban, tisztességtelen gazdasági előnyökhöz jutva, ami torzítja az uniós versenyt és az üzleti környezetet** (Barrientos, 2013; Davies és Ollus, 2019; LeBaron, 2015). Mindazonáltal minimális empirikus kutatás született azokról a foglalkoztatási kapcsolatokról és dinamikákról, amelyeket a vállalkozások arra használnak, hogy részt vegyenek a munkacélú kizsákmányolásban és profitáljanak belőle (Caruana et al., 2021; LeBaron és Crane, 2018).

A szakirodalmi áttekintés és az esettanulmányok elemzése feltárta, hogy az EU-ban a munkacélú kizsákmányolás legtöbb esete a **jogszerűen működő vállalatok közötti csalárd szerződéses megállapodásokra** vezethető vissza. A tiltott rendszerek különösen a jogszerűen működő vállalatok két profilját érintik:

- **a vállalatokét**, amelyek csökkenteni kívánják a személyzeti költségeket;
- **a fővállalkozó cégeket és más alvállalkozó cégeket**, amelyek jogszerűtlenül biztosítanak munkaerőt az érdekelt ügyfélvállalatok számára, miközben jogszerűen működő szolgáltatóként lépnek fel.

Ezt a bonyolult és változó környezetet felismerve az **INVERT-mutatókat kifejezetten úgy tervezték, hogy mindkét, csalárd munkaszerződések megkötésében részt vevő vállalati profilt azonosítsák** a főbb ismétlődő jellemzőik alapján, amelyeket empirikus bizonyítékokból származtattak.

2.1. Az ügyfélvállalat²

A **csalárd munkaszerződések** általában **számos előnnyel járnak a vállalat számára**. Például tisztességtelenül növelik a vállalat versenyelőnyét a **munkaerőköltségek** (bérek és társadalombiztosítási járulékok), az **egészségügyi és biztonsági kötelezettségek, valamint az adók csökkentése**, továbbá a **munka és a szervezeti rugalmasság növelése** révén. Ennek eredményeként a munkaerőt kizsákmányoló vállalatok **tisztességtelen gazdasági előnyre** tesznek szert, és **torzítják a versenyt** a szabad piacon (Davies és Ollus, 2019; Ollus, 2016). Az alábbiakban felsoroljuk és ismertetjük az ilyen vállalatok néhány kulcsfontosságú jellemzőjét, amelyek segíthetnek a hatóságoknak az időben történő azonosításukban.

Túlzott kiszervezés

Üzleti szempontból a **kiszervezés jogszerű és hasznos gyakorlat** a munkaerőköltségek csökkentésére, ha például nincs olyan rendszeres munka, amely indokolná az állandó alkalmazottak megtartását. A **külső szereplők bevonása azonban növeli a munkacélú kizsákmányolás különböző formáinak lehetőségét** (Clarke és Boersma, 2019; Corbanese és Rosas, 2021; Crane et al., 2022). A **szerződéses közvetítők** ugyanis **jellemzően alacsonyabb bérköltséggel dolgoznak**, és később még alacsonyabb költséggel adhatnak alvállalkozói szerződést más szolgáltatóknak. Emellett minél **összetettebb az ellátási lánc, annál nehezebb a munkacélú kizsákmányolás potenciális eseteinek nyomon követése** (Caspersz et al., 2022).

² *Client company*, azaz ügyfélvállalat: az a személy, aki szerződést köt arra, hogy az adott személy szokásos üzleti tevékenysége keretében szolgáltatásokat kapjon egy munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó cégtől, vagy aki szerződést köt a munkavállalóinak egy részének vagy egészének bérléséről egy munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó céggel.

Ennek eredményeképpen a **munkacélú kizsákmányolásban** önként vagy akaratlanul **részt vevő vállalatok** gyakran **hosszú és összetett ellátási láncokkal** rendelkeznek, amelyek gyakran elrejtik a munkacélú kizsákmányolást és a jogellenes pénzmozgásokat a lánc alsóbb részein (Caspersz et al., 2022; Crane et al., 2019; Davies és Ollus, 2019). Az alvállalkozói lánc összetettsége **megnehezíti a láncban részt vevő összes munkavállaló**, valamint azok munkakörülményei **azonosítását**. Emellett az alvállalkozás **széttagolja a munkaközösségeket** és **akadályozza a munkavállalók szerveződését**, mivel az alvállalkozói láncban dolgozóknak **különböző munkáltatóik és szerződéseik** vannak, és **gyakran különböző nemzeti jogszabályok hatálya alá** tartoznak. Végezetül érdemes megjegyezni, hogy az ellátási lánc összetettsége **nem feltétlenül vonja maga után az ügyfélvállalat összetett tulajdonosi struktúráját**.

1. szövegdozoz: Kiszervezés és munkacélú kizsákmányolás az építőipari ágazatban Belgiumban

2022 júliusában a belga munkaügyi felügyelők a **munkacélú kizsákmányolás céljából zajló emberkereskedelem 174 áldozatát** azonosították (17 nepáli, 52 Fülöp-szigeteki és 105 törökországi személyt) egy **nagy építkezésen**, amely egy **antwerpeni** vegyipari vállalat tulajdonában van. A munkavállalók **súlyos kizsákmányolásnak** voltak kitéve, **havonta** mindössze nagyjából **600 eurót** kaptak, **miközben napi több mint 10 órát dolgoztak heti 6 napon át**. Ráadásul **szörnyű körülmények között** voltak **elhelyezve**, és **jogellenesen tartózkodtak Belgiumban**, mivel lejárt a munkavállalási engedélyük. Amikor a munkások körülményeiről kérdezték, a vegyipari vállalat azt állította, hogy a férfiak nem a saját alkalmazottaik, mivel az **építési tevékenységet egy francia-olasz vállalkozónak szervezték ki**. A fővállalkozó **ezután alvállalkozásba adta a tevékenységet** a vállalatcsoportján belül **egy másik vállalatnak, amely viszont egy török vállalatnak adta alvállalkozásba azt**. Ez utóbbi törökországi munkavállalókat alkalmazott.

Alacsony személyzeti költségek

A munkacélú kizsákmányolás üzleti modellje a munkaerőköltségek minimalizálása körül forog a profit maximalizálása érdekében (Jokinen és Ollus, 2019). Ez gyakran vezet be nem jelentett munkavállalók felvételéhez. Ezek a munkavállalók olyan fizetett tevékenységet végeznek, amelyet nem jelentenek be a hatóságoknak. Három fő oka van annak, hogy ezeket az egyébként jogszerű tevékenységeket nem jelentik be: a) a **jövedelem- vagy egyéb adók megfizetésének elkerülése**; b) a **társadalombiztosítási járulékok megfizetésének elkerülése**; c) a **törvényes munkaügyi előírások** (minimálbér, a maximális munkaidő, a biztonsági előírások stb.) **betartásának elkerülése**.

A be nem jelentett munkavégzésen kívül a jogszerűen működő cégek **más**, hivatalosan bejelentett munkaviszonnyal kapcsolatos **társadalombiztosítási csalásokat** is elkövethetnek (Eurofound, 2017b). Ennek keretében félrevezethetik, megtéveszthetik, manipulálhatják, illetve kényszeríthetik egyes munkavállalókat arra, hogy önálló vállalkozóként vegyék magukat nyilvántartásba, miközben a valóságban az alárendeltjükként dolgoznak. A **színlelt önfoglalkoztatási rendszerek** megfosztják a munkavállalókat törvényes munkavállalói jogaitól (pl. betegszabadság, társadalombiztosítási és nyugdíjjárulékok, minimálbér), míg a jogszerűen működő vállalatok az **adó- és járulékfizetési terheket a munkavállalókra** hárítják, és így csökkentik a munkaerőköltségeket.

Egy másik csalárd módszer a **munkavállalók kiküldetésével való visszaélés**, nevezetesen a munkavállalók ideiglenes áthelyezése egy másik uniós tagállamba **szolgáltatási szerződés, csoporton belüli kiküldetés vagy munkaerő-kölcsönző ügynökségen keresztül történő bérbeadás** keretében. A társadalombiztosítási járulékkulcsok uniós tagállamok közötti különbségei arra készíthetik a vállalatokat, különösen a munkaerő-igényes ágazatokban, hogy **visszaéljenek a kiküldött munkavállalókkal** (általában a kelet-európai tagállamokból érkezőkkel) az **alacsonyabb társadalombiztosítási járulékok kihasználása** érdekében (Robin-Olivier, 2022; Voss et al., 2016). A munkáltatók emellett **hamis nyilatkozatokat is benyújthatnak**, amelyek szerint a társadalombiztosítási járulékokat annak a területnek a jóléti alapjába fizetik be, ahonnan a kiküldetés állítólag történik. Ezen kívül a munkáltatók a **kiküldetés után elbocsáthatják a munkavállalókat**, még akkor is, ha azok továbbra is a „fogadó” vállalatnál dolgoznak (Eurofound, 2017a).

2. szövegdozoz: Munkacélú kizsákmányolás Olaszországban

2020 októberében a milánói ügyészség **ideiglenes csődeljárás alá helyezte az ételkiszállítási ágazat egyik vezető vállalatát**. Az ügyészek szerint a vállalat a konfliktus sújtotta területekről (Mali, Nigéria, Elefántcsontpart, Gambia, Pakisztán, Banglades) származó, rendkívül **kiszolgáltatott migránsokat és menedékkérőket** használt ki, akiknek **kiszállításonként 3 eurónál kevesebbet fizettek**, függetlenül a naptól és az időponttól. A futárokat **megfosztották az egyes ügyfelek által hagyott önkéntes borralalóktól** is, és egyeseknél **önkéntesen csökkentették a díjat**, ha megszegték a megállapodásban foglaltakat. 2023 októberében a milánói munkaügyi bíróság ítéletet hozott, amelyben elismerte, hogy ezekkel a **hivatalosan önálló szabadúszónak minősített munkavállalókkal szisztematikusan visszaélnék, hogy elkerüljék a szociális és társadalombiztosítási járulékok megfizetését**. A bíróság kötelezte a vállalatot, hogy **a szerződéses jogállásukat helyesbítse azáltal, hogy hivatalosan gazdaságilag függő munkavégzőként alkalmazza őket, és hogy fizesse meg az összes, az előző években elkerült társadalombiztosítási hozzájárulást**.

Korábbi büntetőfeljelentések és negatív hírek

A **vállalatokhoz és/vagy tulajdonosaikhoz vagy vezetőikhez/igazgatóikhoz korábbi végrehajtási rendelkezések** (pl. letartóztatások, ítéletek), vagy a médiában megjelent cikkek kapcsolódhatnak, amelyek olyan **negatív eseményekről** számoltak be, amik potenciálisan tiltott tevékenységekhez (pl. munkacélú kizsákmányolás, adóügyi bűncselekmények, pénzmosás) köthetik őket. Ezért egy vállalat átfogó kockázatértékelésének elvégzéséhez fontos ellenőrizni, hogy az **összes kapcsolt vállalkozásra vonatkozik-e olyan korábbi végrehajtási rendelkezés vagy kedvezőtlen médiavisszhang**, amely potenciálisan jelezheti a tiltott rendszerekhez való kapcsolódás kockázatát. Ezt az információt a következő helyekről lehet lekérdezni:

- **Nyílt forrás** (pl. online újságok, intézményi honlapok és a helyi hatóságok, kormányzati intézmények jelentései).
- **Nyilvánosan hozzáférhető bírósági végzések és bírósági dokumentumok**. Ezek megtalálhatók a következők segítségével:
 - internetes keresőmotorok (pl. Google, Qwant);
 - meghatározott adatbázisokban.
- Az **illetékes hatóságok adatbázisai**. Az illetékes hatóságok archívumaiban tárolt, a végrehajtási intézkedések által megcélzott személyekre vagy jogi személyekre vonatkozó információk általában nem hozzáférhetőek a nyilvánosság számára. Ezen adatok megszerzésére külön kérelmet lehet benyújtani, amelyben meg kell jelölni a kérelem okát (kutatói projekt, vizsgálat stb. elvégzése).
- **Speciális adattárak**. Léteznek olyan adattárak, amelyek a napi nyilvános források átvizsgálásával összegyűjtik a korábbi végrehajtásra és szankciókra vonatkozó információkat. Ezek az adattárak általában díjfizetés ellenében hozzáférhetőek, és a bankok és más kötelezett szervezetek széles körben alkalmazzák őket pénzmosás elleni célokra.

Ezen információk gyűjtését és kezelését **körültekintően és a hatályos szabályozásban előírtaknak** megfelelően kell végezni. Ezek az információk a személyes adatok különleges kategóriájába tartoznak a személyes adatok védelmére vonatkozó hatályos uniós szabályozási rendszer szerint, és ekként kezelésüknek a minimálisra kell korlátozódnia, kellően indokoltnak kell lennie és érvényes jogalapra kell támaszkodnia.

3. szövegdozoz: Egy olaszországi munkacélú kizsákmányolásban érintett cég tulajdonosának büntetett előélete

2023 decemberében az olasz *Polizia di Stato* **12 millió euró értékű vagyontárgyakat** kobzott el, köztük **13 céget** (amelyek közül egy bulgáriai és egy svédországi), **32 ingatlant** és **110 teherautót**. Ez az akció egy **szicíliai vállalkozó** ellen irányult, aki **Emilia-Romagna tartományban a szállítási ágazatban** tevékenykedik. A nyomozás során kiderült, hogy a vállalkozó részt vett **brazil, moldáv és török állampolgárok Olaszországba csempészésében**, ezt követően hamisított okmányok felhasználásával **teherautó-sofőrként** dolgoztatta őket a **fuvarozócégeinél**. A dolgozóknak **kifizetetlen túlórákat** kellett vállalniuk, továbbá **nem**

higiénikus és nem biztonságos körülmények között dolgoztak. A **vállalkozót korábban szexuális kizsákmányolásért ítélték el**, és 2022 novemberében elkerülte az előzetes letartóztatás elrendelésének végrehajtását a **Hermész-művelet** keretében. Utóbbi részeként **illegális bevándorlás elősegítésével, jogellenes munkaerő-közvetítéssel és munkacélú kizsákmányolással vádolták.**

Korábbi munkaügyi jogsértések nyilvántartása

A **munkaügyi ellenőrzések** alapvető szerepet játszanak a munkaügyi jogszabályok érvényesítésében és elengedhetetlenek a **munkahelyi előírások nyomon követéséhez és betartatásához**, a **munkaügyi kötelezettségek érvényre juttatásához**, valamint az **uniós munkavállalók biztonságához és egészségéhez** (Arrigo et al., 2011). Az EU-ban a munkahelyi biztonságot és egészségvédelmet a tagállamok munkaügyi felügyelői szabályozzák. Ezek irányítják a munkaügyi felügyelők napi tevékenységét. A munkaügyi felügyelők a jogszerűen működő vállalatok telephelyeinek felkeresésével ellenőrizhetik, hogy a munkavédelmi előírások megfelelnek-e a vonatkozó jogszabályoknak, és szükség esetén jogorvoslatot kérhetnek, vagy szankciókkal kötelezhetik a vállalatokat a biztonsági és munkakörülmények javítására. Egy jogszerűen működő vállalat **ellátási láncában észlelt munkaügyi jogsértések a munkacélú kizsákmányolásra irányuló potenciális emberkereskedelemre utalhatnak** (Yagci Sokat, 2022).

Kockázatos területeknek való kitettség

A kizsákmányolásnak kitett, **kiszolgáltatott munkavállalók** jelentős kockázati tényezőt jelentenek. Ennek eredményeképpen az **olyan földrajzi területeken található, jogszerűen működő vállalatok, ahol könnyebb kizsákmányoló munkakörülményeket elfogadó munkavállalókat toborozni** (pl. irreguláris migránsok), hajlamosabbak lehetnek arra, hogy a munkacélú kizsákmányolása céljából emberkereskedelmet alkalmazzanak. Közismert például, hogy az olasz mezőgazdasági ágazatban kizsákmányolt munkaerőt főként a befogadó központokból toborozták, ami hozzájárult a munkaerő úgynevezett „menekültesítéséhez” (Dines és Rigo, 2016; Guidi és Berti, 2023). Emellett gyakran látható, hogy bandavezérek **minden nap ugyanabban az órában veszik fel a munkásokat kisbuszokkal**, hogy a munkahelyükre szállítsák őket (Gangmaster and Labour Abuse Authority, 2015).

4. szövegdoboz: *Munkavállalók toborzása az olaszországi migránsokat befogadó központokban történő kizsákmányoláshoz*

2023 szeptemberében a cagliari *Polizia di Stato* felfedezte, hogy a szardíniai Monastir **befogadó központjában tartózkodó több mint 50 migránst toborzók keresték fel, akik illegális munkát adtak nekik a földeken**. A migránsok kis parcellákon articsókát és más zöldségféléket szüreteltek, **akár napi tíz órában**, de neves bortermelők szőlőjében is dolgoztak, ahol **mindössze 5 eurós órabért kaptak**. Öt 25 és 43 év közötti, rendes tartózkodási engedéllyel rendelkező pakisztáni állampolgárt vettek őrizetbe az illegális toborzással és kizsákmányolással kapcsolatos vádak alapján. Két másik, szintén pakisztáni állampolgárt jelentettek a hatóságoknak, miután **rajtakapták őket, hogy teherautóikkal migránsokat vittek a Cagliari melletti gazdaságokba, Parteollába, Sulcisba és Campidanóba dolgozni**. Összesen **12 vállalat ellen indítottak vizsgálatot** a munkavállalók állítólagos illegális kizsákmányolása miatt.

Magas kockázatú gazdasági ágazat

Bár **nincsenek olyan gazdasági ágazatok, amelyeket ne érintene** a munkacélú kizsákmányolás, a jelenség **néhány szektort jobban terhel**. Ilyen például az **építőipar, a mezőgazdaság, az erdészet, az élelmiszerfeldolgozás, a vendéglátás, a takarítási szolgáltatások, a gyártás és a háztartási munka** (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet et al., 2022). Az ezekben az ágazatokban zajló foglalkoztatást gyakran a **munkaerő-igényes, alacsony képzettséget igénylő, alulfizetett és bizonytalan munkakörök** túlsúlya jellemzi, amelyeket a helyiek gyakran nem szívesen töltenek be (Andrees, 2008; Bullock et al., 2024). Például a magasabb jövedelmű országokban, ahol a lakosság képzettségi átlaga magas, és a gazdaság szolgáltatási ágazata jól fejlett, a **helyi lakosságnak magasabbak a foglalkoztatási elvárásai**, ami **kielégítetlen keresletet teremt a képzetlen munkaerő iránt**.

Ezek az ágazatok azért különösen vonzóak, mert **munkaerő-igényesek** (azaz a teljes költség nagy részét a munkaerő- és személyzeti költségek teszik ki) ezért a **munkaerőköltségeken való megtakarításoknak igen figyelemre méltó hatása van** a nyereségre (Belsler, 2005), ami arra ösztönzi a kis- és nagyvállalatokat, hogy potenciálisan illegális stratégiákat alkalmazzanak a költségek csökkentése érdekében. Ezen túlmenően ezekben az ágazatokban gyakoriak az **ideiglenes, alkalmi és szezonális** munkavállalók, mivel ezeknek a szektoroknak – a piaci igényeknek megfelelően – rövid csúcsidejében van szükségük munkaerőre. Ezek az iparágak különböző mértékben támaszkodnak a migránsok munkájára, amelyet egyes vállalatok arra használnak, hogy **olcsóbb, kiszervezett, kizsákmányolt személyek** alkalmazásával csökkentsék és mérsékeljék a **munkaerőköltségeket, például a képzés és a fizetett távollét költségeit** (Davies et al., 2023).

5. szövegdoboz: *Munkacélú kizsákmányolás és magas kockázatú gazdasági ágazatok az EU-ban*

2021 májusa és júniusa között az Europol támogatta a **munkacélú kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelem elleni, uniós szintű koordinált akciónapokat**. A Hollandia által vezetett rendőrségi műveletben 24 uniós ország bűnüldöző szervei vettek részt, és 229 személy letartóztatását, valamint a munkacélú kizsákmányolás 630 lehetséges áldozatának azonosítását eredményezte. A művelet elsősorban az alacsony képzettségű **munkavállalókat** igénylő, **munkaerő-igényes ágazatokra (pl. éttermek, futárszolgálatok, szépségszalonok, szállítási és építőipari vállalatok)** összpontosított, mivel ezeket a szektorokat bizonytalan **munkakörülmények** jellemzik, amelyek kiszolgáltatottá teszik a munkavállalókat a kizsákmányolásnak.

Minőségellenőrzési tanúsítványok hiánya

A munkajogok és a biztonságos munkakörülmények biztosítása fontos kérdések a globális politikai diskurzusban (Lim és Prakash, 2017). A termékek versenyképes áron történő értékesítése a munkaügyi törvények és a munkahelyi előírások megsértésére ösztönözheti a jogszerűen működő vállalatokat. A **munkacélú kizsákmányolásra** az évtizedek során **számos szabályozási válasz** született. Az **elkövetők kriminalizálására és a határellenőrzések érvényesítésére irányuló hagyományos megközelítés** azonban, bár fontos, **nem bizonyult hatékonynak a vállalatokhoz és ellátási láncokhoz kapcsolódó strukturális problémák kezelésében** (Davies, 2020). E hiányosságok miatt egyre nagyobb **hangsúlyt kapott a vállalatok szerepe a kizsákmányolás elleni küzdelemben a társadalmi felelősségvállalás (CSR) vagy „ön szabályozás” révén** (Lebaron et al., 2018). E tekintetben a Tanács és az Európai Parlament 2023. december 14-én ideiglenes megállapodásra jutott a **fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelvről (Corporate Sustainability Due Diligence Directive – CSDDD)**, amelynek célja a környezet és az emberi jogok védelmének erősítése az EU-ban és világszerte. Az átvilágítási irányelv a **nagyvállalatok számára kötelezettségeket fog előírni az emberi jogokra és a környezetre gyakorolt tényleges és potenciális káros hatásokkal kapcsolatban a saját, leányvállalataik és üzleti partnereik tevékenységei** tekintetében (Európai Tanács és az Európai Unió Tanácsa, 2023).

Az elmúlt néhány évben **egyre nagyobb figyelmet kaptak az önkéntes minőségirányítási programok és belső keretek**, amelyeket gyakran a jogszerűen működő vállalatok dolgoztak ki a – hatóságok vagy nem kormányzati szervezetek által kiadott szabványokon alapuló – magatartási kódexeknek és egyéb szabványoknak való megfelelés megállapításához és ellenőrzéséhez. Ilyen például többek között az **ISO 9001** (minőségirányítási szabványok), az **ISO 45001** (munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági irányítási rendszerek), az **ISO 26000** (társadalmi felelősségvállalás) és az **SA8000** (társadalmi elszámoltathatósági rendszer).

A CSR-intézkedések bizonyos korlátai és kritikus jellemzői ellenére (Crane et al., 2019; New, 2015) korábbi empirikus kutatások kimutatták, hogy az **önkéntes minőségirányítási programok végrehajtása jelentősen növeli a munkahelyi biztonság és a munkakörülmények minőségét** (Aburumman et al., 2019; Lim és Prakash, 2017). Ezzel szemben a **vállalat belső irányításának hiányosságai** (pl. a munkaügyi normák gyenge ellenőrzése és betartatása, a közzétételre és átláthatóságra vonatkozó szabályozás hiánya) **kizsákmányoló munkaügyi gyakorlatokhoz vezethetnek** (Corbanese és Rosas, 2021).

6. szövegdoboz: A munkacélú kizsákmányolás a hosszú, nem megfelelő átvilágítási ellenőrzésekkel jellemzett ellátási láncokban

2024 januárjában a milánói Carabinieri Munkavédelmi Parancsnokság a helyi ügyészség által koordinált vizsgálatot követően végrehajtotta a milánói bíróság által kiadott bírósági végzést, ami felszámolás alá helyezett egy **luxuscikket értékesítő divatcéget**, amely **három vállalkozó** cégnek **szervezte ki** a teljes táskagyártását. A három külső vállalatnak azonban **nem voltak anyagi forrásai kötelezettségeik teljesítéséhez**, és **alvállalkozóként olyan kínai gyárakkal kötöttek további szerződéseket**, amelyek a munkaerőköltségek minimalizálása érdekében kizsákmányolták a munkavállalókat. Konkrétan, a 197 fős teljes munkaerőből **37 munkavállalót szabálytalanul, megfelelő munkaszerződések nélkül foglalkoztattak**, és az érintettek **nem rendelkeztek jogállással** az ország területén. Ráadásul ezek a munkavállalók a nemzeti szabályozásban előírt **minimumnál alacsonyabb** javadalmazást kaptak, és arra kényszerültek, hogy a **gyárak területén éljenek és aludjanak**. Annak ellenére, hogy a vállalat nem vett részt közvetlenül a munkacélú kizsákmányolásban, az ügyész megjegyezte, hogy az **ügyfélvállalat nem rendelkezett elégséges belső kontrollokkal az ellátási lánc felett**. Különösen **elmulasztotta a kiszervezett vállalatok háttér-ellenőrzését**, amiből megállapíthatta volna, hogy azok rendelkeznek-e a szerződéses kötelezettségek teljesítéséhez szükséges erőforrásokkal. A vállalat továbbá **elhanyagolta a rendszeres auditokat, hogy ellenőrizze és nyomon kövesse az ellátási láncban dolgozók munkakörülményeit**.

2.2. A fővállalkozó és az alvállalkozó cégek

A munkacélú kizsákmányolási rendszerek kiszervezésének alapjául szolgáló jogellenes gyakorlatok megértéséhez elengedhetetlen a szerződött vállalatok jellemzőit, valamint az alvállalkozói mechanizmusokat is figyelembe venni (Battistelli és Campanella, 2020). A vállalatok **szolgáltatási szerződéseket köthetnek** olyan vállalatokkal, amelyek viszont **alvállalkozóként más cégeket bízhatnak meg** a feladatok elvégzésével. Az **áruk és szolgáltatások biztosítása azonban csak látszólagos**, mivel az alvállalkozó cégek csak az **ügyfélvállalat számára történő illegális munkaerő-kölcsönzésben** vesznek részt. Az alábbiakban felsorolunk és ismertetünk néhány kulcsfontosságú problémás helyzetet az ilyen vállalatokkal kapcsolatosan, amelyek segíthetnek a hatóságoknak az időben történő azonosításukban.

Nagy kockázatú jogi forma

A bizonyos joghatóságokban rendelkezésre álló egyes jogi társasági formák sajátos jellemzőik miatt **fokozottan ki vannak téve a bűncselekménynek minősülő visszaéléseknek**. A munkacélú kizsákmányolás esetében az empirikus bizonyítékok azt mutatják, hogy a legtöbb szerződött **hamis vállalatot gyakran munkásszövetkezetek vagy szövetkezetek konzorciumainak jogi formájában alapítják**³. A szövetkezetekre bizonyos **kedvező adórendszerek** alkalmazandók, lazább pénzügyi beszámolási követelményekkel rendelkeznek, és **rugalmasan feltüntethetik dolgozóikat részvényesként**, így nem kell biztosítani számukra a munkavállalóknak nyújtott jogi védelmet (Battistelli és Campanella, 2020). A hamis szövetkezeteket azonban **nem jellemzi sem a munkavállaló tagok tényleges részvétele a vállalat irányításában, sem a nyereség igazságos elosztása** (Dueñas Herrero és Tonelli, 2022).

7. szövegdoboz: A spanyol húságazatban alvállalkozóként alkalmazott hamis munkavállalói szövetkezetek

Amint arról Borelli (2022) beszámolt, a **spanyol húsiparban alvállalkozóként** tevékenykedő vállalatok gyakran **hamis munkavállalói szövetkezetek**, ahol a munkavállalókat **önálló vállalkozónak** tekintik. Következésképpen a **kollektív szerződések – valamint a munkajog általában – nem vonatkoznak rájuk**, és a **szövetkezeteknek nem kell munkáltatói járulékot fizetniük**. 2018 és 2020 között a spanyol munkaügyi felügyelőség közel **50 000 fiktív önálló vállalkozót** azonosított a spanyol gazdaság különböző ágazataiban működő hamis szövetkezetek által elkövetett csalárd tevékenységek miatt. Ennek következtében **23 000 hamisan önálló vállalkozóként feltüntetett munkavállalónak kellett szabályozni a jogviszonyát**, és a vállalatokra összesen

³ Erre példa a *Società consortile* – S.c.a.r.l. (Olaszország) és a *Sociedad Regular Colectiva* – S.R.C. o S.C. (Spanyolország).

több mint 200 millió eurós bírságot vetettek ki. A fiktív önálló vállalkozói jogviszonyok visszaszorítását követően a hústermelők egyre gyakrabban kötöttek szerződéseket **multi szolgáltató cégekkel**, amelyeket **gyakran ad hoc alapítottak**, hogy elkerüljék a megrendelő és a fővállalkozó számára kötelező nemzeti kollektív szerződés alkalmazását. A multiszolgáltató vállalatok által generált tisztességtelen verseny elleni küzdelem érdekében a 32/2021. sz. királyi törvényerejű rendelettel jóváhagyott munkaügyi reform előírja, hogy a vállalkozók és alvállalkozók a nemzeti ágazati kollektív szerződést alkalmazzák munkavállalóikra az általuk végzett tevékenység tekintetében.

Friss cégbejegyzés és rövid élettartam

Noha a hamis vállalatok egyes munkacélú kizsákmányolási esetekben már léteznek, ezek gyakran az ügyfélvállalat által **ad hoc módon létrehozott új vállalati egységek**, amelyek célja a valódi munkáltató elrejtése (Battistelli és Campanella, 2020; Borelli, 2022). Bár egy új vállalat létrehozása legális, és gazdaságilag és jogilag is célszerű lehet, az ilyen jogalanyokat gyakran használják ki különböző bűnügyi célokra (Bosisio et al., 2021; Does de Willebois et al., 2011). Ezen túlmenően a munkacélú kizsákmányolási rendszerekben részt vevő hamis vállalatok gyakran fizetéseketelenséget jelentenek be, és **rövid időn belül csődbe mennek**, hogy elkerüljék a hatóságok ellenőrzését és vizsgálatát, miután a **jövedelem- és társadalombiztosítási adók meg nem fizetése miatt nagymértékű adótartozást** halmoztak fel (Battistelli és Campanella, 2020; HM Revenue & Customs, 2022).

Rendellenes földrajzi koncentráció

Egy olyan cím, amely gyakran jelentős számú vállalat székhelyeként szerepel, aggodalomra adhat okot a lehetséges szabálytalanságokkal kapcsolatban. Elképzelhető, hogy a **számos más céggel azonos székhelyű, jogszerűen működő cégek** – különösen, ha nem ugyanannak a vállalatcsoportnak a tagjai – olyan **hamis vállalatok**, amelyek **nem folytatnak aktív tevékenységet** (Bosisio et al., 2021). Ezeket a szervezeteket bejegyezhetik **egy olyan szakember vagy közvetítő címére**, aki a lakóhelyét adja meg székhelyként a különböző magánszemélyek által ténylegesen irányított társaságok számára (Riccardi et al. 2013).

8. szövegdoboz: Munkacélú kizsákmányolás az ugyanazon a vállalati címen bejegyzett társaságokon belül

2021 júniusában az olasz rendőrség letartóztatott egy **kínai párt**, akiket azzal vádoltak, hogy olyan bőrárúüzletet vezettek, amely bevándorló munkásokat használt ki, hogy kiegészítőket készítsenek egy luxusruházati márka számára. A rendőrség 523 000 eurót foglalt le. A pár legalább **40, többek között Kínából, Pakisztánból és Bangladesből származó bevándorlót** zsákmányolt ki, akiket **akár napi 14 órát is dolgoztatott alig több mint 3 eurós órabérért**. A letartóztatási parancs tartalmazta egy lehallgatott telefonbeszélgetés átiratát, amelyben az egyik vizsgált kínai tulajdonos azt mondta az egyik beszállító alkalmazottjának, hogy ha kell, a munkásokat akár egész éjjel is dolgoztatja, hogy a szükséges termékeket időben be tudják festeni. A kínai pár emellett 2013 óta **több bőripari vállalatot hozott létre és szüntetett meg**, hogy elkerülje az adókat és a hatóságok általi ellenőrzést, a **dolgozókat és a gépeket egyik vállalkozásból a másikba helyezve át, de ugyanazt a vállalati címet megtartva**.

A valódi gazdasági tevékenység hiánya és magas adótartozás

A munkacélú kizsákmányolási rendszerekben szereplő illegális vállalatok gyakran olyan cégek, amelyeknek nincs kézzelfogható gazdasági tevékenységük, mivel sok esetben **nincs fizikai székhelyük, felszerelésük vagy más tárgyi eszközük**, ugyanakkor **nagyszámú alkalmazottal** rendelkeznek (Battistelli és Campanella, 2020; Eurofound, 2017b; van Nierop et al., 2021). Ezek a vállalatok valójában **nem rendelkeznek sem termelési eszközökkel, sem pedig önálló termeléssel**, mivel **kizárólag azzal a céllal jöttek létre, hogy olcsó munkaerőt biztosítsanak a megrendelőnek** (Duenas Herrero és Tonelli, 2022). Ennek eredményeképpen a hamis vállalatok gyakran fizetéseketelenséget jelentenek be, és **rövid időn belül csődbe mennek**, hogy elkerüljék a hatóságok ellenőrzését és vizsgálatát, miután a **jövedelem- és társadalombiztosítási adók meg nem fizetése miatt magas adótartozást** halmoztak fel. **Az alkalmazottak**

átkerülnek egy új szövetkezethez, amely ennek következtében röviddel a megalakulása után rendellenes bevételnövekedést könyvel el, és megismétli a csalárd rendszert (Mineva és Stefanov, 2018).

9. szövegdoboz: Az olaszországi munkacélú kizsákmányolási rendszerekben „munkaerő-tartalékként” használt hamis vállalatok

2023 júniusában a milánói *Guardia di Finanza* közel 48 millió eurót foglalt le egy vezető **supermarketlánc**tól, amelyet azzal vádoltak, hogy részt vett egy összetett adócsalási rendszerben. A rendszer különösen az úgynevezett „**munkaerő-tartalékok**”, azaz a logisztikai és áru fuvarozási ágazatban működő ügynökségek és szövetkezetek által más vállalatoknak munkavállalókat közvetítő, a közvetlen foglalkoztatás elkerülését lehetővé tevő ügynökségek és szövetkezetek által **soha nem nyújtott szolgáltatásokról kiállított hamis számlák** felhasználásával valósult meg. Ezek a cégek – „**szűrőcégek**” által **védett módon** – olyan fiktív közbeszerzési szerződéseket írtak alá, amelyek elfedték a **munkacélú kizsákmányoltak illegális biztosítását**, ami 221 millió eurót meghaladó összegű (plusz 47 millió eurót meghaladó áfa) **nem létező számlák kiállításához és következetes felhasználásához** vezetett. Ezen túlmenően a hamis **szövetkezetek rendszeresen elmulasztották az áfa**, valamint a legtöbb esetben a társadalombiztosítási és jóléti járulékok **megfizetését**, és **gyakran rövid idő után fizetéképtelennek nyilvánították** magukat, hogy elkerüljék a hatóságok ellenőrzését, és a csalárd rendszer megismétlése érdekében a **dolgozókat más szövetkezetekbe helyezték át**.

Csődbe ment vállalatokkal fennálló kapcsolatok

Az alvállalkozói láncokban a bűnüldöző szervek ellenőrzésének elkerülése érdekében **egymás után hoznak létre és szüntetik meg** hamis vállalatokat. Ezért egy vállalat munkacélú kizsákmányolással kapcsolatos vizsgálatakor **alapvető fontosságúvá válik a csődbe ment vállalatokkal fennálló esetleges kapcsolatok felderítése**. Ezek különböző típusúak lehetnek. Az első típusú kapcsolat az, hogy a **vállalaton belüli magas rangú személyek, például a tényleges tulajdonosok vagy igazgatók más sikertelen vállalkozásokban is szerepet játszanak**. Egy másik figyelmeztető jelzés, ha **ugyanazon a címen több csődbe ment cég van bejegyezve**. Ha a vállalat jogi székhelyének címe korábban nagyszámú sikertelen vállalkozással hozható összefüggésbe, ez a tényező jelezheti a korábbi szabálytalanságokkal vagy csalárd tevékenységekkel fennálló lehetséges kapcsolatot.

A részvénytulajdonosi információk hiánya

A **tisztázatlan tényleges tulajdonosi jogviszony** a munkacélú kizsákmányolásban részt vevő, jogszerűen működő vállalatok esetében releváns kockázati tényezőnek számít (NCA, 2020). Ez ugyanis döntő szerepet játszik a tiltott tevékenységekben részt vevő hamis vállalatok **tényleges tulajdonosainak elrejtésében**, ami megnehezíti a bűnügyi nyomozásokat. E tekintetben az **átláthatatlan társasági formák** (pl. trösztök, vagyongazdálkodók, alapítványok, bizonyos típusú befektetési alapok) problematikussá (és gyakran lehetetlenné) tehetik a tényleges tulajdonosok helyes azonosítását, mivel lehetővé teszik a vagyon jogi és tényleges tulajdonjogi szétválasztását.

Prominens személyek rendhagyó lakóhelye

Ha a vállalaton belüli prominens személyek (pl. vezetők, igazgatók) a **vállalat székhelyétől jelentős távolságra laknak**, az azt jelezheti, **hogy nem vesznek részt ténylegesen a vállalat tevékenységében**. Ez a kockázati tényező azt sugallhatja, hogy a magánszemély csupán egy **olyan személy**, aki tudatosan vagy a tudtán kívül **elrejt a tényleges tulajdonos személyazonosságát**, és **megvédi őt a lehetséges bűnügyi intézkedésekkel és jogi következményekkel szemben**. Ezen túlmenően a társaság prominens személyei és a bejegyzés helye közötti földrajzi eltérés kétségbe vonhatja a társaság gazdasági tevékenységének érdemi jellegét, és ezáltal **megkérdőjelezheti a vizsgált társaság legitimitását és működési életképességét**.

2.3. Összefoglalás

1. táblázat: A munkacélú kizsákmányolás szempontjából releváns kockázati tényezők listája vállalati szinten

<i>Kategória</i>	<i>Kockázati tényező</i>	<i>Leírás</i>
(Ügyfél)vállalat	Túlzott kiszervezés	A vállalat a költségek csökkentése érdekében túlzott mértékű kiszervezést folytat. Különösen a hosszú alvállalkozói láncok vannak kitéve a munkacélú kizsákmányolása céljából történő visszaéléseknek.
	Alacsony személyzeti költségek	A vállalat összes költségéhez viszonyítva alacsony a személyzeti költségek aránya.
	Korábbi büntetőfeljelentések és negatív hírek	A vállalatnak olyan üzlettulajdonosai és igazgatói vannak, akik ellen büntetőeljárást indítottak, vagy akik médiavisszhangja negatív volt.
	Korábbi munkaügyi jogsértések nyilvántartása	A vállalat korábban már elkövetett munkaügyi jogsértést.
	Kockázatos területeknek való kitettség	A vállalat olyan kockázatos területen működik, ahol könnyebb munkaerőt toborozni a kizsákmányoláshoz (pl. irreguláris migránsok).
	Magas kockázatú gazdasági ágazat	A vállalat a munkacélú kizsákmányolás szempontjából magas kockázatú gazdasági ágazatban tevékenykedik.
	Minőség-ellenőrzési tanúsítványok hiánya	A vállalat nem rendelkezik minőség-ellenőrzési tanúsítvánnyal.
Fővállalkozó és alvállalkozó cégek	Nagy kockázatú jogi forma	A vállalat jogi formája a munkacélú kizsákmányolás szempontjából magas kockázatúnak tekinthető.
	Friss cégbejegyzés és rövid élettartam	A vállalatot nemrégiben alapították, vagy a megszűnése előtt rendellenesen rövid élettartamú volt.
	Rendellenes földrajzi koncentráció	A vállalatot olyan vállalati címen jegyezték be, ahol számos más vállalatot is bejegyeztek, és ez nem indokolt gazdasági vagy földrajzi okok alapján.
	A valódi gazdasági tevékenység hiánya és magas adótartozás	A vállalatnak magas jövedelemadó-, társadalombiztosítási- és járulék fizetési adótartozása van.
	Csődbe ment vállalatokkal fennálló kapcsolatok	A vállalat kapcsolatban áll (pl. tulajdonjog, közös cím, egyéb) olyan vállalatokkal, amelyek csődöt jelentettek.
	A részvénytulajdonosi információk hiánya	A vállalat nem rendelkezik részvénytulajdonosi információkkal, vagy olyan szervezetek irányítják, amelyek nem rendelkeznek részvénytulajdonosi információkkal, például a helyi társasági jog miatt, amely nem írja elő a vállalati tulajdonosi viszonyok közzétételét.
	Prominens személyek rendhagyó lakóhelye	A vállalat prominens személyei (pl. vezetők, igazgatók) a vállalat székhelyétől jelentős távolságra laknak.

3. Kockázati tényezők áldozati szinten

A munkacélú kizsákmányolás áldozatai korosztálytól és háttértől függetlenül lehetnek férfiak, nők és gyermekek. Mindazonáltal **egyes személyek** sajátos jellemzőik miatt **sérülékenyebbek, mint mások**. Az **azonosítási folyamatot azonban a mai napig a rendszerszerű eljárások hiánya akadályozza**, mivel gyakran sem a szervezetek, sem a hatóságok „nem rendelkeznek egyformán fejlett indikátorrendszerrel” (Villacampa, 2022, 9. o.).

A következőkben felsorolunk néhány kulcsfontosságú **kockázati tényezőt, amelyeket a hatóságok felhasználhatnak a munkacélú kizsákmányolás potenciális áldozatainak hatékony azonosítására** a velük való kapcsolatba lépés során. A kockázati tényezők listája a CCTL által készített előzetes listán alapul, és a **tudományos és intézményi szakirodalomból, a bűnügyi nyomozásokból, a munkacélú kizsákmányolás áldozatainak azonosítására szolgáló, nemzetközi szinten meglévő ellenőrző listákból**, valamint az INVERT-partnerek és a megkérdezett külső partnerek által szolgáltatott információkkal gazdagodott. A konkrét mutatókra való odafigyelés fontossága ellenére érdemes megjegyezni, hogy **nem minden mutató alkalmazható minden esetben**, és némelyik nem feltétlenül látható azonnal. Emellett **nincs meghatározott számú tényező, amely biztosan jelzi, hogy egy személy emberkereskedelem áldozata** vagy kényszermunka alanya, ezért minden egyes esetet egyedileg kell értékelni (Gangmaster and Labour Abuse Authority, 2015).

3.1. Személyes jellemzők és fizikai megjelenés

Irreguláris migránsi jogállás vagy kitoloncolási végzés megléte

A **migráns munkavállalók**, különösen a fejlődő országokból származó munkavállalók, más munkavállalókhöz képest **jobban ki vannak téve a munkahelyi kizsákmányolásnak**, ami olyan strukturális tényezőknek tudható be, mint a **hátrányos megkülönböztetés, az etikátlan toborzási gyakorlatok, a migránsok jogállása, a formális oktatás szintje, a nyelvtudás, valamint a munkafeltételek megtárgyalására vagy a támogató szolgáltatások elérésére való képesség** (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet et al., 2022; IOM, 2022). A probléma tovább súlyosbodik az **irreguláris migránsok esetében, akiket nem véd a törvény és/vagy nem tudják gyakorolni a jogaikat** (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet et al., 2022). Az irreguláris migránsok gyakran **nem jutnak hivatalos és jogszerű munkához, és jobb híján kénytelenek kizsákmányoló körülményeket elfogadni a létfenntartás érdekében** (Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2021; Guidi és Berti, 2023; Palumbo és Sciarba, 2015). Nem mellékesen a **munkahelyük elvesztésétől és a származási országukba való visszaküldéstől való félelem miatt kisebb valószínűséggel jelentik fel a hatóságoknál a munkáltatójukat** (López-Jacob et al., 2010; Moyce és Schenker, 2018; Van Meeteren és Wiering, 2019).

A gátlástalan munkaadók előnyben részesíthetik a migráns munkavállalókat, mivel **rugalmas munkaerőt** jelentenek. A migráns munkavállalók gyakran **strukturálisan jogfosztottak az informális munkarend, a korlátozott nyelvtudás és az alacsony szakszervezeti részvétel miatt** (IOM, 2022). Sok esetben **elfogadják a célországban szokásos normáknál alacsonyabb béreket és munkakörülményeket**, mivel a bérek még mindig magasabbak lehetnek, mint a származási országukban, és gyakran állnak fenn teljesítendő kötelezettségeik otthon (Rye és Scott, 2018; Shepherd et al., 2021). **Még az is előfordulhat, hogy nem azonosítják magukat a visszaélés vagy kizsákmányolás áldozataként;** vagy azért, mert nem ismerik a jogaikat a célországban, vagy azért, mert migráns jogállásuk miatt rossz munkakörülményekre és alacsony fizetésre számítanak, ami elkerülhetetlenül akadályozza a lehetséges beavatkozásokat (FLEX-LEAG, 2016).

Néhány tanulmány kiemelte a **gyermekmunka releváns ismétlődését a marginalizált kisebbségi csoportokban**, például a migránsok és menekültek körében (Ramani és van Uden, 2021). A *Save the Children* által végzett globális tanulmány például megállapította, hogy a Kelet- és Dél-Afrikában élő kisebbségi csoportokhoz tartozó gyermekek esetében közel kétszer akkora (4,1%) a valószínűsége annak, hogy fizetett munkát végeznek, mint a kisebbségi csoporthoz nem tartozó gyermekek esetében (2,1%) (Loperfido és Burgess, 2020). A migráns gyermekek **számos olyan akadállyal szembesülnek, amelyek növelhetik a munkacélú kizsákmányolással szembeni kiszolgáltatottságukat**. Ilyen például a **társadalmi megbélyegzés, a hátrányos megkülönböztetés és a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés hiánya** (Habib et al., 2021).

10. szövegdozoz: Irreguláris migránsok kizsákmányolása az olaszországi mezőgazdasági ágazatban

Az olasz *Carabinieri* által 2020 februárjában lefolytatott „Miraggio” elnevezésű bűnügyi nyomozás 4 **marokkói állampolgár** letartóztatásához vezetett, akik állítólag **13 honfitársukat** kizsákmányolták oly módon, hogy Észak-Olaszországban **akár napi 11 órát dolgoztatták őket a földeken és óránként mindössze 3 eurót** fizettek nekik. A csoportban lévő migránsok többsége **nem rendelkezett papírokkal**, és nem mertek felszólalni, mert **remélték, hogy hivatalos munkavállalási papírokat és tartózkodási engedélyt kapnak**. A munkások kénytelenek voltak olyan **nem higiénikus környezetben élni**, amely nem felelt meg a minimális biztonsági előírásoknak sem. Ha a migránsok tiltakoztak a körülményeik miatt, **megverték őket, és gyakran még sérülten is munkára voltak kényszerítve**.

Olyan fizikai sérülések jelei, amelyek látszólag az ellenőrzés-gyakorlási intézkedések következményei

A **fizikai erőszakot** elég gyakran alkalmazzák a **munkavállalók megbüntetésére, ha nem értik meg a parancsot, ha hibáznak, vagy ha nem** a munkáltató mércéjének megfelelő **munkát** végeznek (Ahmed és Arun, 2023). A munkáltatók emellett fizikai erőszakot alkalmazhatnak annak **megakadályozására, hogy a munkavállalók rossz munkakörülményeiről jelentést tegyenek a hatóságoknak**. A pszichológiai bántalmazás, a fenyegetés, a fizikai bántalmazás és a szükséges dolgok visszatartása a leggyakrabban említett irányítási eszközök közé tartoznak, amelyekről a munkacélú kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatai beszámoltak (Europol, 2016).

Ennek eredményeképpen a munkacélú kizsákmányolás áldozatain **fizikai vagy pszichológiai bántalmazás jelei** mutatkozhatnak, **alultápláltnak vagy ápolatlannak tűnhetnek**. A munkakörülmények erőszakosnak tekintett elemei közé tartozik a **munkáltatók/felettesek agresszív viselkedése, az időnyomás, az alváshiány, a rossz táplálkozás, a keményebb és hosszabb munkaidőre való kényszerítés, valamint a zaklatás és a megaláztatás**. Az alváshiányt és a kimerültséget olyan elemként azonosították, amelyek a kizsákmányolt munkavállalóknál olyan fizikai és mentális állapotot idéznek elő, amely nem teszi lehetővé számukra, hogy reagáljanak és kilépjenek a kizsákmányolás állapotából (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019).

Fontos megjegyezni, hogy a **gyermekmunka határozottan összefüggésbe hozható különböző káros egészségügyi következményekkel** (Habib et al., 2021; Rafferty, 2013). A gyermekek ugyanis **különösen érzékenyek** a foglalkozási ártalmakra, mivel **mentálisan és fizikailag még fejlődésben** vannak (Fouad et al., 2022). A dolgozó gyermekek körében különösen **sérülésekről, mozgásszervi rendellenességek tüneteiről, alultápláltságról és légzőszervi megbetegedésekről** számoltak be (Habib et al., 2021; Kearney et al., 2020; Mohammed et al., 2014).

11. szövegdozoz: Migráns halászok fizikai és szexuális bántalmazása az Egyesült Királyságban

2021 júniusától 2021 októberéig a Nottinghami Egyetem „Rights Lab” elnevezésű kutatócsoportja független vizsgálatot végzett az **Egyesült Királyság halászflojtájának munkakörülményeiről**. Ennek során 108 felmérést és 16 interjút gyűjtöttek Angliára, Skóciára, Walesre és Észak-Írországra kiterjedően (Nottinghami Egyetem, Rights Lab, 2022). A legtöbb megkérdezett migráns halász arról számolt be, hogy túl sokat dolgozik. Például 60%-uk mondta azt, hogy **műszakonként legalább 16 órát** dolgozik, **egyharmaduk pedig arról számolt be, hogy műszakonként több mint 20 órát tölt munkával**. Emellett 30%-uk arról számolt be, hogy soha nem kapott 10 óra pihenőidőt. Mivel a kikötőben a hajó fedélzetén

kell maradniuk, további 25%-uk megosztotta, hogy **egy hétnapos időszak alatt soha nem kapott 77 óra pihenőidőt**, mivel a **kikötőben töltött szabadnapjain a hajót kell takarítania és karbantartania, a halászfelszerelést kellett levennie a hajóról, vagy a hálókat kellett javítania**. A havi fizetés, az adósságok, a fogáson alapuló bónuszok és az átlagos munkaórák (az informális kikötői munka kivételével) figyelembevételével a migráns halászok átlagos fizetése **3,51 fontnak** felelt meg **óránként**. A rendszeres túlhajszolás és alulfizettség mellett a **halászok 35%-a arról számolt be, hogy rendszeresen fizikai erőszakot is tapasztal**. Több szélsőséges erőszakra szóló elbeszélés is előkerült: az egyik halász leírta, hogy megverték, miközben a kapitány fia **rasszista szidalmakat** kiabált, két halász pedig **nyílt és szélsőséges szexuális erőszakos cselekményekről** számolt be.

A pszichológiai stressz és a bántalmazás jelei

A **pszichológiai kényszerítés és az erőszak** mélyen összefonódik, a **trauma és a krónikus stressz** jelentős **forrása** a munkacélú kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatai számára. A kutatások rávilágítottak e tapasztalatok mélyreható hatására, mivel az emberkereskedelem áldozatai gyakran szenvednek a vonatkozó **traumatikus eseményektől és pszichológiai következményektől**. Az emberkereskedelem elkövetői **kiterjedt hatalmat és ellenőrzést** gyakorolnak **áldozataik felett**, szisztematikus és szervezett technikákat alkalmazva arra, hogy megfosszák őket a hatalmuktól és különböző területeken – szociális, fizikai, pszichológiai, szexuális és gazdasági téren – elszigeteljék őket. Ez a manipuláció a **félelem és a függőség légkörét** teremt meg, ami megnehezíti az áldozatok számára, hogy segítséget kérjenek, vagy kitörjenek a körülményeikből. Ennek eredményeképpen az áldozatok olyan viselkedést tanúsíthatnak, mint például a **szemkontaktus kerülése, idegenekkel való érintkezés során félelemmel teli vagy tétova viselkedés, vagy bizalmatlanság a bűnüldöző szervekkel szemben**. Ezek a reakciók számos okból fakadnak, többek között a **másokba vetett bizalom hiányából, az azzal kapcsolatos bizonytalanságból, hogy hol keressenek segítséget, a kitoloncolástól való félelemből** vagy a saját maguk, illetve a családjuk elleni **megtorlástól való félelemből**. Ezen kívül a **beszámolóikban felmerülő ellentmondások, a memóriazavar**, valamint az arra utaló jelek, hogy **kényszer vagy mások utasítása alapján cselekszenek**, szintén azt jelzik, hogy lehetséges visszaélés és emberkereskedelem történetét.

Személyazonosító okmányok hiánya, illetve hamis vagy hamisított okmányok megléte

A **munkavállalók személyazonosító okmányainak elkobzása** lehetővé teszi a munkáltatók számára, hogy **ellenőrzést gyakoroljanak a munkavállalók szabad mozgása felett, és megakadályozzák, hogy elhagyják a munkahelyüket**, ami a munkacélú kizsákmányolásban érintett **felnőtt és gyermek áldozatok esetében egyaránt a kényszerítés határozott jelét** mutatja (Christ és Helliár, 2021; Shepherd és Wilkinson, 2021). Például a 2018–2020-as időszakban az Egyesült Államokban felderített 15 886 munkaügyi emberkereskedelmi áldozat **43%-ának visszatartották vagy megsemmisítették az iratait**, ami jelentősen gátolta, hogy elhagyhassák a munkáltatójukat és jelenthessék a visszaéléseket (Polaris Project, 2022). Amellett, hogy az áldozatokat kényszermunkára kényszerítik, a személyazonossági okmányok elkobzása számos más módon is érinti őket, mivel **megakadályozza, hogy hozzáférjenek olyan alapvető szolgáltatásokhoz, mint az egészségügyi ellátás, a banki szolgáltatások és az oktatás** (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019). Ezenkívül érdemes megjegyezni, hogy a munkáltatók gyakran folyamodnak ahhoz, hogy a visszatartott személyazonosító okmányokat hamissal helyettesítik, megkönnyítve ezzel a munkavállalók foglalkoztatását, valamint a valódi állampolgárságuk elrejtését, és a juttatásokhoz való hozzáférést. Külső érdekeltek például arról számoltak be, hogy grúz állampolgárok hamis munkavállalói vízummal dolgoznak Lengyelországban.

12. szövegdozoz: Személyazonossági okmányok visszatartása moldovai nők súlyos munkacélú kizsákmányolása esetében Olaszországban

Az Eurojust (2015) jelentése szerint 2021 szeptemberében az olasz és a moldovai hatóságok felszámoltak egy bűnszövetkezetet, amely a moldovai nők dél-olaszországi munkacélú kizsákmányolásával foglalkozott. A műveleteket a Carabinieri Munkavédelmi Parancsnokság, a moldovai rendőrség és a két együttműködő ország ügyészségeiből álló közös nyomozócsoport (JIT) végezte. A **közel 90 azonosított áldozat bizonytalan**

szociális és gazdasági körülmények között élt hazájában, és házvezetőnői állást ígértek nekik Olaszországban. A célországban az áldozatok útleveleit és személyi igazolványait elkobozták, és hamisított dokumentumok, például hamis Covid19-igazolások kiállítására és munkaszerződések hamisítására használták fel. Az áldozatoknak azt mondták, hogy csak akkor kaphatják vissza útlevelüket, ha visszafizetik az utazással és szállással járó súlyos tartozást. Ez gyakran szinte lehetetlen volt az emberkereskedők által felszámított kamatok miatt. Az áldozatokat ezután helyi családokhoz osztották be, és arra kényszerítették őket, hogy rendkívül hosszú munkaidőben, megalázó lakhatási körülmények között dolgozzanak, valamint folyamatos fenyegetéseknek és intenzív megfigyelésnek voltak kitéve.

A helyi nyelv és a helyi törvények ismeretének hiánya

A nyelvtudás kulcsfontosságú feltétele annak, hogy a migránsok társadalmilag és gazdaságilag integrálódjanak a célországban (Adserà és Pytliková, 2016; Bredtmann et al., 2020; Chiswick és Miller, 2015). **Megfelelő nyelvtudás nélkül** a harmadik országbeli állampolgárokat **nagyobb mértékben fenyegeti a feketemunka és a kizsákmányoló munkakörülmények kockázata**. A **nyelvi akadályok** ugyanis megakadályozhatják őket abban, hogy megértsék a foglalkoztatásuk feltételeit, valamint hogy **megértsék és gyakorolják a jogukat** (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019; van Nierop et al., 2021).

A migránsokat általában **arra kényszerítik, hogy idegen nyelven írjanak alá szerződéseket**, amelyeket nem értenek, és **nem tájékoztatják őket a vonatkozó adókötelezettségekről és egyéb törvényes hozzájárulásokról** (Dimitriadis, 2023). A legtöbb esetben nem látnak más választást, mint hogy aláírják, mivel szükséghelyzetben vannak. Ezen túlmenően a **célország munkaügyi jogszabály-ismeretének hiánya** gyakran arra készteti a munkavállalókat, hogy **elfogadják a kizsákmányoló feltételeket a bérezés, a munkaidő és a biztonsági intézkedések tekintetében, különösen azokban az esetekben, amikor a munkavállalók kevésbé szigorú jogi előírásokkal rendelkező országokból érkeznek** (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019).

13. szövegdoboz: Idegen nyelvű szerződés aláírására kényszerítik a migránsokat Finnországban

2023 augusztusában a finn hatóságok vizsgálatot folytattak egy uusimaai építőipari vállalat ellen **17 perui és romániai külföldi munkavállaló kizsákmányolásának** gyanúja miatt. A feltételezések szerint a dolgozókat **hosszú, akár napi 12 órás munkaidőre kényszerítették, túlórák kifizetése nélkül, és nagyon kevés szabadnapot** adtak nekik. Azt sem tudták a munkanap elején, hogy mikor fejezhetik be a munkát, vagy hogy mikor kapják meg az elmaradt bérüket. Az előzetes vizsgálat azt is feltárta, hogy a **vállalat kihasználta a munkavállalók finn nyelvtudásának hiányát, valamint a finn munkajog és kollektív szerződések hiányos ismeretét és megértését**. A **munkavállalók egy része valóban elégedett volt a kapott fizetéssel, mivel az sokkal magasabb volt, mint amit hazájukban kaptak volna**.

Az áldozatok társadalmi és gazdasági kiszolgáltatottsága a származási földrajzi területükön

Az egyik legelterjedtebb tényező, amely befolyásolja a munkacélú kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelmet, a kiszolgáltatott csoportok **rossz társadalmi-gazdasági helyzete** a származási országban. A **nehéz családi helyzet, a gazdasági okok, az iskolázatlanság és a mentális betegségek kihasználása** kényszerszermunka céljából történő toborzásra utal. Míg ezek a rossz körülmények gyakran ösztönző tényezők a származási ország elhagyására, ezek a kiszolgáltatott csoportok a célországban még inkább ki vannak téve a kizsákmányolásnak és az emberkereskedelemnek. Nem mellékesen a **szegénység, a kitelepítés, a család nagy mérete és a szülők alacsony iskolai végzettsége** szintén a **gyermekmunkához** hozzájáruló fő tényezők közé tartozik (Islam és Hoque, 2022; Khatib et al., 2019).

3.2. Foglalkoztatási feltételek

A munkaszerződés hiánya

A be nem jelentett munka növeli a munkacélú kizsákmányolás kockázatát, mivel a **munkavállaló „rejtve marad” a felügyeleti és végrehajtó hatóságok elől** (van Nierop et al., 2021). A munkaszerződés hiánya számos negatív következménnyel járhat a munkavállalókra nézve. Először is **megakadályozza őket abban, hogy megújítsák a tartózkodási engedélyüket, vagy tartózkodási engedélyt kérjenek** (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2021). Másodsor a **munkáltatók nem kötelesek betartani a munkaügyi szabályokat, a munkavállalók pedig nem tudják gyakorolni jogait**, így nő a kizsákmányoló körülmények kockázata a bérek, a munkaidő és a társadalombiztosítási járulékok fizetése tekintetében (Dimitriadis, 2023).

Különösen hosszú munkaidő

A **rossz munkakörülmények nem feltétlenül vezetnek rabszolgasághoz, és nem is mindig törvénytelenek**, de gyakran a **rabszolgaság megnövelt kockázatának korai jeleként** mutatkoznak meg (Christ et al., 2020). Az ILO becslése szerint például a **munkacélú kizsákmányolás 2017 és 2021 között megkérdőzött áldozatainak közel fele tapasztalt túlzott túlórárt vagy az eredetileg megállapítottnál több órát** (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet et al., 2022). Az áldozatok gyakran számolnak be arról, **hogy nincsenek szabadnapjaik, nem tudnak szünetet tartani a munkaidő alatt, és nem jogosultak betegszabadságra** (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019). A túlzott túlórázás az ILO 11 kényszermunka-mutatója között szerepel (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, 2012). A gátlástalan munkáltatók arra kényszeríthetik a munkavállalókat, hogy aláírják hozzájárulásukat a túlórázáshoz; ha a munkavállalók ezt megtagadják, azzal fenyegethetik őket, hogy nem hosszabbítják meg a munkaszerződésüket (BetterWork, 2012).

Aránytalanul alacsony bérfeltételek

A **„bérlopás”** számos olyan tevékenységet foglal magában, amelyekkel a vállalatok megtagadják a munkavállalók jogos bérét vagy juttatásait (Raghunandan, 2021). A leggyakoribb jogsértések közé tartozik a **minimálbér kifizetésének megtagadása, a túlórákért járó másfélszeres idő kifizetésének elmulasztása**, valamint a **munkavállalók utolsó fizetése folyósításának megghiúsulása**. A kiszolgáltatott és kétségbeesett helyzeteket kihasználva a gátlástalan munkaadók gyakran csak néhány eurós órabért kínálnak. Ezen kívül gyakoriak a **késedelmes kifizetések vagy az önkényes fizetésmegvonások**, mivel a munkáltatók ezeket a taktikákat alkalmazzák a **munkavállalók feletti ellenőrzés gyakorlására és a viselkedésük manipulálására** (Fernández García et al., 2023).

14. szövegdoboz: Aránytalanul alacsony bérfeltételek a spanyolországi feldolgozóiparban

2020 decemberében a spanyol hatóságok három embert tartóztattak le, miután **21 migránst** találtak, akik **nagy mennyiségű ruhakupacok mögött rejtőzködtek** a délkelet-spanyolországi Murcia egyik gyárában, amely afrikai országoknak eladásra szánt ruhákat gyártott. A migránsokat arra kényszerítették, hogy **hosszú órákat** dolgozzanak **nem higiénikus körülmények között óránként 2 euróért**, ami körülbelül a spanyolországi **minimálbér felét** jelenti (amelyet havi 1050 euróban állapítanak meg).

A munkavállaló kitettsége a munkahelyi rossz biztonsági és higiéniai körülményeknek

A megfelelő munkahelyi biztonsági és higiéniai feltételek magukban foglalják a munkavállalók számára biztosított elegendő szünetet, a **hozzáférhető illemhelyeket, az árnyékhoz és vízhez való hozzáférést, valamint** szükség esetén az **egyéni védőeszközök használatát**. A biztonsági intézkedések azonban **nem korlátozódnak a munkahely megfelelő fizikai körülményeire**, mivel a munkavállalók számára **biztosított alapképzésre és szakmai engedélyekre** is vonatkoznak. Ennek eredményeképpen a **rossz higiéniai és biztonsági feltételek a munkacélú kizsákmányolási helyzetek gyakori aspektusának számítanak** (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019). Ez a tényező különösen fontos a gyermekmunka szempontjából is, mivel a szegénységben, a jövedelmi bizonytalanságban, a társadalmi igazságtalanságban és a közszolgáltatások hiányában gyökerező jelenségről van szó (Radfar et al., 2018).

3.3. Egyéb kockázati tényezők

Az önrendelkezési szabadság megvonása vagy korlátozása

A munkavállalók alapvető jogainak munkáltató általi korlátozása hozzájárul ahhoz, hogy a munkavállalók kiszolgáltatott helyzetben maradjanak, és a kényszerítés határozott jelei között említhető. Ennek különböző formái lehetnek:

- **Kommunikációs elszigeteltség vagy bezártság:** Az elszigeteltség érzése vonatkozhat **mind a munkahelyi fizikai elszigeteltségre, mind a munkavállalók társadalmi kapcsolatainak korlátozására**. A fizikai elszigeteltség leginkább a háztartási, mezőgazdasági, halászati és feldolgozóipari ágazatokban tapasztalható, és abból eredhet, hogy **távoli területeken dolgoznak** (pl. mezőgazdaság, halászat), vagy nincsenek **munkatársaik** (pl. háztartási munka) (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019). Sok kizsákmányolt munkavállaló térbeli és társadalmi elszigeteltségét gyakran súlyosbítja, **hogy a munkáltatók szándékosan igyekeznek megakadályozni a külvilággal való kapcsolattartást**, ezzel megghiúsítva a segítségkérés lehetőségét (van Nierop et al., 2021). Voltak olyan esetek, amikor a munkavállalók arról számoltak be, hogy **teljesen megfosztották őket a szabad mozgáshoz való joguktól, és éjszakára a munkahelyükön vagy a szállásukon belülrre zárták őket** (pl. videómegfigyelés, zárt ajtók, hozzá-férhetetlen ablakok) (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019).
- **A mozgás korlátozása vagy szigorú ellenőrzése:** A mozgás korlátozása – hasonlóan az elkülönítéshez – a munkáltatók által alkalmazott taktika, amellyel megakadályozzák, hogy az áldozatok megpróbáljanak megszökni vagy segítséget kérni. Számos kizsákmányolási esetben az áldozatok **csak szigorú felügyelet mellett vagy a saját magukkal vagy családtagjaikkal/szeretteikkel szembeni megtorlás fenyegetése mellett hagyhatják el a munkahelyet** (Gangmaster and Labour Abuse Authority, 2015; Polaris Project, 2022).
- **A szólásszabadság korlátozása:** A munkacélú kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatai gyakran **nem válaszolhatnak a kérdésekre, vagy válaszaik előre megírtnak és begyakoroltnak tűnnek**. Különösen gyakran **egy másik személy kíséri őket, aki tolmácsként jár el** (NCA, 2020). Ez a **gyermek kizsákmányolásának** eseteiben is érvényes (Greenbaum, 2016).
- **A lakhatás megválasztása:** A munkáltatók fokozhatják a munkavállalók függőségét azáltal, hogy ők irányítják a lakhatással kapcsolatos ügyeket (Andrijasevic, 2021). Ez az irányítás megnyilvánulhat **nem megfelelő lakhatási körülményekben, például annak előírásában, hogy a munka-vállalók vagy a helyszínen, vagy a munkáltató lakóhelyén lakjanak**. A munkáltatók így ellenőrzést gyakorolhatnak az olyan szükségletekhez való hozzáférés felett, mint az ételkészítés és a közlekedés (van Nierop et al., 2021). Emellett a munkahelyen belüli elhelyezés **felerősíti a munkáltató azon képességét, hogy az áldozatokat hosszabb ideig tartó munkavégzésre kényszerítse** (Scott et al., 2012). A lakhatás megválasztásának korlátozott szabadsága adósrabszolgaságra is utalhat. Ilyen esetekben a munkáltató olyan kötelező lakhatási díjakat szab ki, amelyeket a munkavállaló nem engedhet meg magának, így kiszolgáltatott helyzetbe kerül. Ha egy munkavállaló **nem tudja megadni a lakcímét vagy a munkahelyi címét, nem él a lakhatási körülményeivel kapcsolatos választási lehetőséggel, vagy a munkahelyén közösségi környezetben lakik**, ezek a viszonyok figyelmet érdemelnek, mivel az **önrendelkezés hiányát és potenciálisan kizsákmányoló körülményeket jelezhetnek** (Gangmaster and Labour Abuse Authority, 2015; NCA, 2020).
- **Pénzügyi ellenőrzés:** A munkacélú kizsákmányolás áldozatainak korlátozott önrendelkezése a munkáltató általi pénzügyi ellenőrzés formájában is megnyilvánulhat. Az egyik leggyakoribb taktika az, hogy a munkáltató **visszatartja a munkabér egészét vagy egy részét**, hogy a munkavállalókat kizsákmányoló helyzetben tartsa (az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019). Más esetekben, még ha kapnak is bért, előfordulhat, hogy a jövedelmet más személyek által ellenőrzött számlára utalják, vagy az **áldozatok nem férnek hozzá bankkártyájukhoz vagy dokumentumukhoz** (Gangmaster and Labour Abuse Authority, 2015). A pénzügyi ellenőrzés emellett pénzügyi kizsákmányolás formájában is megvalósulhat, amikor az áldozatokat **arra kényszerítik, hogy olyan bankszámlát nyissanak, amelyet a munkáltató ellenőriz**, aki az áldozatok személyazonosságát és adatait bűncselekmények elkövetésére használhatja fel. Ilyen lehet például a **hamis szociális juttatási kérelmek benyújtása és az adójóváírások és/vagy gyermekek után járó juttatások kihasználása** (Europol, 2016; NCA, 2020).

15. szövegdoboz: A finnországi munkacélú kizsákmányolásban részt vevő munkavállalókkal szembeni ellenőrzés-gyakorlási intézkedések

Amint arról az Eurojust (2015) beszámolt, a vaasai Fellebbviteli Bíróság elítélt **egy férfit munkacélú kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem miatt**. Az ügy **26 kirgizisztáni férfit** érintett, akiket jó munkakörülmények ígéretével csábítottak Finnországba. Megérkezésükkor azonban **megfosztották őket személyi igazolványuktól, és arra kényszerítették őket, hogy finn nyelvű dokumentumokat írjanak alá, amelyeket nem értettek**. Ezeket az egyéneket ezután a munkáltatóik **kimerítő munkaidőnek és szigorú ellenőrzési intézkedéseknek** vetették alá. **A fizetésüket kis részletekben fizették ki, kizárólag abból a célból, hogy élelmiszert vásároljanak a helyi élelmiszerboltban. Az elhelyezés vagy a munkáltató lakóhelyén, vagy a vállalat telephelyén történt, ahol több személyt zsúfoltak össze közös helyiségekben. Az áldozatoknak továbbá szigorúan megtiltották, hogy a helyiekkel érintkezzenek, és pénzbírsággal kellett számolniuk minden vélt kihágásért, például azért, mert engedély nélkül elhagyták a szálláshelyüket. A kizsákmányolást tetézte, hogy az egyik munkáltató titokban bankszámlát nyitott az áldozatok nevében, és az áldozatok beleegyezése vagy tudta nélkül, a hozzájuk tartozó bankkártyák segítségével lecsapolta kere-setük jelentős részét.**

A munkavállalás érdekében vállalt adósságoknak való kitettség és a megkeresett pénz teljes vagy részleges elérhetetlensége

A **pénzbeli adósság, más néven adósrabszolgaság** a munkacélú kizsákmányolási kapcsolatok egyik sarokköve; a migráns munkavállalók gyakran **adósodnak el a magas toborzási díjak vagy az utazási, vízum- és szállásköltségek fedezésére felvett hitelek** miatt. Az emberkereskedők az adósrabszolgaságot használják az **áldozataik csapdába ejtésére azért, hogy a vélt adósságot az áldozattal szemben arra használják fel, hogy munkavégzésre kényszerítsék az adósság kifizetése céljából** (Bracy et al., 2021). Következésképpen az adósság három fő fronton is **jelentősen korlátozza a munkavállalók szabadságát** (LeBaron és Phillips, 2019; Strauss és McGrath, 2017): a) **költözés**; b) **munkáltatóváltás**; és c) a **munkakörülmények vitatása**. A pénzbeli adósság valójában a „munkafegyelem” mechanizmusa, amely a munkakörülményektől függetlenül kizárja a szerződésből való kilépést, és a munkavállalókat egy adott munkáltatóhoz vagy közvetítőhöz köti (LeBaron, 2014; Phillips és Mieres, 2015). Emellett a munkáltatók gyakran súlyos pénzbírsággal sújtják a munkavállalókat „fegyelmi vétségek” miatt, ami tovább súlyosbítja a munkavállalók alá-vetettséget. Például LeBaron et al. (2021) felmérése során 1104 munkavállalót kérdeztek meg 302 ruhagyárban Indiában, Hondurasban, Etiópiában és Mianmarban. A megkérdezettek 22%-a számolt be arról, hogy tisztességtelen bérlevonásokban részesült. Érdemes megjegyezni, hogy a **gyermekmunka** esetében az adósrabszolgaság is jelentős kockázati tényező, mivel a **gyermek munkaszolgálatát** gyakran **szülei és/vagy rokonaik ajánlják fel kölcsönért cserébe vagy egy meglévő adósság törlesztésére** (Letsie et al., 2021).

16. szövegdoboz: Spanyolországi háztartási alkalmazottak adósszolgasága

2022 októberében két spanyol nőt találtak bűnösnek nicaraguai nők kényszermunka céljából történő kereskedelme miatt. Mielőtt az áldozatok Nicaraguából Spanyolországba indultak volna, az emberkereskedők **arra kényszerítették őket, hogy a családjuk ingatlanjait használják fel az utazási költségek fedezésére**. A **jegyek valódi árát eltitkolták az áldozatok elől, így Spanyolországba érkezésükkor az emberkereskedők az eredetileg megadottnál magasabb (3500 és 7000 euró közötti) összeget követeltek**. Előfordult, hogy az emberkereskedők még a nicaraguai nők által hozott pénzt és mobiltelefonokat is elkobozták. Az adósságok visszafizetése érdekében az áldozatokat arra kényszerítették, hogy Sevillában dolgozzanak a munkáltató által biztosított pozíciókban. Az emberkereskedők túlságosan **magas bérleti díjakat** szabtak ki **a túlszűfolt lakásokért**, amelyek az ő tulajdonukban voltak, és díjat számítottak fel azért is, hogy segítsenek az áldozatoknak munkát találni, elszállítsák őket a munkahelyükre, és tárgyaljanak a munkáltatókkal a fizetésükről és a munkafeltételekről. Ezenfelül az emberkereskedők **visszatartották a nicaraguai nők által ezekben a munkakörökben szerzett fizetés egy részét vagy néha az egészét**.

3.4. Összefoglalás

2. táblázat: A munkacélú kizsákmányolás szempontjából releváns kockázati tényezők listája áldozati szinten

<i>Kategória</i>	<i>Kockázati tényező</i>	<i>Leírás</i>
Személyes jellemzők és fizikai megjelenés	Irreguláris migránsi jogállás vagy kitoloncolási végzés megléte	A potenciális áldozat irreguláris migráns, vagy kitoloncolási végzéssel rendelkezik.
	Olyan fizikai sérülések jelei, amelyek látszólag az ellenőrzés-gyakorlási intézkedések következményei	A potenciális áldozat fizikai sérülések jeleit mutatja.
	A pszichológiai stressz és a bántalmazás jelei	A potenciális áldozat a pszichológiai stressz jeleit mutatja.
	Személyazonosító okmányok hiánya, illetve hamis vagy hamisított okmányok megléte	A potenciális áldozatnak nincsenek személyazonosító okmányai, vagy olyan személyazonosító okmányokkal rendelkezik, amelyekről kiderül, hogy hamisak.
	A helyi nyelv és a helyi törvények ismeretének hiánya	A potenciális áldozat nem beszél a helyi nyelvet, vagy nem ismeri a foglalkoztatásra vonatkozó nemzeti jogszabályokat.
	Az áldozatok társadalmi és gazdasági kiszolgáltatottsága a származási földrajzi területükön	A potenciális áldozat alacsony társadalmi és gazdasági háttérrel rendelkezik.
Foglalkoztatási feltételek	A munkaszerződés hiánya	A potenciális áldozatnak nincs rendes munkaszerződése.
	Különösen hosszú munkaidő	A potenciális áldozat a nemzeti jogszabályban meghatározott határértéket meghaladó óraszámokban dolgozik.
	Aránytalanul alacsony bérfeltételek	A potenciális áldozat a nemzeti jogszabályokban meghatározott minimálbér alatt keres.
	A munkavállaló kitettsége a munkahelyi rossz biztonsági és higiéniai körülményeknek	A potenciális áldozat nem használja a szükséges egyéni védőfelszerelést, vagy a munkahelyen nem megfelelő biztonsági és higiéniai körülményeknek van kitéve.
Egyéb kockázati tényezők	Az önrendelkezési szabadság megvonása vagy korlátozása	A potenciális áldozat olyan ellenőrzési gyakorlatoknak van kitéve, amelyek korlátozzák önrendelkezési jogát a mozgás, a kommunikáció és a lakhatási lehetőségek megválasztása tekintetében.
	A munkavállalás érdekében vállalt adósságoknak való kitettség és a megkeresett pénz teljes vagy részleges elérhetlensége	A potenciális áldozatot adósrabszolgasági gyakorlatnak vetik alá, és megfosztják a megkeresett pénztől.

4. Kockázati tényezők áldozati szinten – gyermekmunka

A munkáltatók azért igyekezhetnek gyermekeket alkalmazni, mert tudják, hogy **alacsonyabb bért** tudnak nekik fizetni, és **nagyobb ellenőrzést gyakorolhatnak felettük** (pl. a munkaidő vagy a munka típusa tekintetében). A gyermekek gyakran **nincsenek tisztában a jogaikkal, és kevésbé valószínű, hogy tiltakozni fognak**. A munkacélú kizsákmányolás potenciális áldozatává váló gyermekekkel kapcsolatos kockázattértékelés során a **3. fejezetben felsorolt és ismertetett valamennyi kockázati tényező alkalmazható és felhasználható**. Ugyanakkor további kockázati tényezőket is figyelembe kell venni, mivel a gyermekmunka gyakran más dinamikával jár, mint a felnőtt munkaerővel folytatott kereskedelem. A következőkben felsorolunk néhány **kulcsfontosságú kockázati tényezőt, amelyet a hatóságok a már részletezett kockázati tényezőkhöz túlmenően felhasználhatnak a gyermekmunka potenciális áldozatainak hatékony azonosítására** a velük való együttműködés során.

Az iskolai oktatáshoz való hozzáférés hiánya

Az **iskolai oktatáshoz való hozzáférés** hiánya jelentős kockázati tényezőnek bizonyul a gyermekek, különösen a hátrányos helyzetű népségből származó gyermekek esetében. Az elszegényedett és marginalizált közösségekben a családok nagymértékben támaszkodnak a gyermekek munkájára mint a **háztartás jövedelmének növelésére szolgáló eszközre**. Ennek eredményeképpen az **iskolalátogatás vagy a beiratkozás** hiánya a gyermekek mögöttes sebezhetőségének és a munkacélú kizsákmányolás lehetséges eseteinek figyelmeztető jeleként szolgál (Putnick és Bornstein, 2015; Radfar et al., 2018). Az ILO és az UNICEF (2021) tanulmánya például megállapította, hogy a **gyermekmunkát végző 5–11 éves gyermekek több mint egynegyede és a 12–14 éves gyermekek több mint egyharmada nem jár iskolába**. Ezenkívül ha a gyermekek kizsákmányoló munkamódszerekben vesznek részt, **olyan akadályokba ütköznek, amelyek hátráltatják az iskolába való visszatérésüket vagy az oktatás folytatását**, és ezáltal növelik a **tanulási zavarok és a fejlődési elmaradás** kockázatát.

Felelős gondviselők hiánya

A **kísérő nélküli kiskorúak**, akik nem rendelkeznek a felelős gondviselők támogatásával, **fokozottan ki vannak téve** a kizsákmányolás különböző formáinak, többek között a munkaügyi kizsákmányolásnak is (Habib et al., 2024). A kísérő nélküli kiskorúak gyakran olyan háttérrel rendelkeznek, amelyet **családi diszfunkció vagy instabilitás** jellemez (Kaur és Byard, 2021). Ez az instabilitás különböző tényezőkből adódhat, beleértve a **szülők kábítószerrel való visszaélését, a családon belüli erőszakot, az elhanyagolást vagy a szülők bebörtönzését, illetve elhalálozását**. Az ilyen körülmények a családi támogatási struktúrák összeomlásához vezethetnek, és ez esetben a kiskorúak **megfelelő útmutatás és védelem nélkül** maradnak. Ilyenkor a kiskorúak ki vannak téve a munkacélú kizsákmányolásnak, mivel **felelőssé válnak saját és fiatalabb testvéreik jóllétéért**.

Kábítószerrel való visszaélés

A gyermekmunkát végző gyermekek kizsákmányoló körülményeknek vannak kitéve, amelyek súlyosan befolyásolhatják szellemi és fizikai fejlődésüket. Az olyan megküzdési mechanizmusok, mint például a **dohányzás, az alkoholizmus és a kábítószerrel való visszaélés a fizikai és pszichológiai stresszre adott válaszként alakulhatnak ki** (Ibrahim et al., 2019). Nem másodlagos, hogy a drog- és alkoholfogyasztást a **munkáltatók is előírhatják**, hogy növeljék a felettük gyakorolt ellenőrzést.

Foglalkoztatás családi vállalkozásokban

A gyermekek nagy száma **fizetetlen munkásként dolgozik a családi vállalkozásokban** (pl. gazdaságokban, az informális szektorban működő műhelyekben), amelyek túlélése a családi munkától függ. Az ILO és az UNICEF (2021) jelentése szerint az **összes gyermekmunka 72%-a és az 5–11 éves gyermekek körében a gyermekmunka 83%-a családon belül történik**, elsősorban családi gazdaságokban vagy családi mikro-vállalkozásokban. A **családi alapú gyermekmunka gyakran veszélyes**, annak ellenére, hogy az általánosan elterjedt vélekedés szerint a család biztonságosabb munkakörnyezetet nyújt. Ennek eredményeképpen a gyermekek családi vállalkozásokon belüli munkavégzésben való részvétele **aggodalomra adhat okot a gyermekmunka esetleges előfordulása miatt**.

5. A kockázati tényezőktől a kockázati mutatókig – módszertani megjegyzés

Ez a szakasz az UCSC-Transcrime által kidolgozott módszertant mutatja be, amely a munkacélú kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelemmel kapcsolatos, az előző szakaszokban felsorolt és ismertetett kockázati tényezők mennyiségi és minőségi mérésére szolgál. Az INVERT két kockázatértékelési eszköze a következő kockázati mutatókat tartalmazza. Fontos tudni, hogy e kockázati tényezők alkalmazása változhat és fejlődhet a projekt során, mivel szükség lehet kiigazításokra (pl. egy adott adatforrás elérhetetlensége esetén).

5.1. Kockázati mutatók vállalati szinten

Túlzott kiszervezés

A kockázati tényező leírása

Ez a kockázati tényező a személyzeti költségek és egyéb szociális és biztonsági költségek csökkentése érdekében történő kiszervezéssel való visszaélés értékelésére összpontosít. A kockázati tényező arra a hipotézisre épül, hogy egy olyan vállalat, amely rendkívül alacsony egy alkalmazottra jutó bevételt mutat, esetleg más vállalatok által biztosított munkaerőt használ.

Adatforrások

Vállalati adatszolgáltatók

Alkalmazás

A bevétel/alkalmazottak arányának kiszámítása egy bizonyos időszakra vonatkozóan, és összehasonlítás a hasonló vállalatokkal vagy az ágazati átlaggal.

Alacsony személyzeti költségek

A kockázati tényező leírása

A kockázati tényező a vállalat személyzeti költséghatékonyságának és a munkacélú kizsákmányolással kapcsolatos potenciális kockázatának értékelésére összpontosít egy egyszerűsített pénzügyi elemzési folyamat segítségével. Ez a tényező azon a feltételezésen alapul, hogy az iparági referenciaértékekhez képest jelentősen alacsony személyzeti költséghányad a munkacélú kizsákmányolással kapcsolatos tiltott gyakorlatokra utalhat.

Adatforrások

Vállalati adatszolgáltatók

Alkalmazás

A személyzeti költségek/összköltségek kiszámítása egy bizonyos időszakra vonatkozóan, és összehasonlítás a hasonló vállalatokkal vagy az ágazati átlaggal.

Korábbi büntetőfeljelentések és negatív hírek

A kockázati tényező leírása

Ez a kockázati tényező arra összpontosít, hogy a megcélzott vállalat tulajdonosai és igazgatói potenciálisan kedvezőtlen médiavisszhanggal és negatív bizonyítékokkal hozhatók kapcsolatba. Ez azon a feltételezésen alapul, hogy azok a vállalatok, amelyek tényleges tulajdonosai és igazgatói kedvezőtlen médiavisszhanggal hozhatók összefüggésbe, nagyobb valószínűséggel vesznek részt tiltott tevékenységekben.

Adatforrások

Vállalkozási nyilvántartások/vállalati adatszolgáltatók és a kedvezőtlen médiavisszhanggal/bűnüldözéssel kapcsolatos információk szolgáltatói

Alkalmazás

Azon tényleges tulajdonosok és igazgatók számának azonosítása, akik ellen médiaforrások szerint korábban vádat emeltek, vagy akik végrehajtási ügyekben vagy szankciókban érintettek.

Korábbi munkaügyi jogsértések nyilvántartása

A kockázati tényező leírása

Ez a kockázati tényező arra összpontosít, hogy a vállalatnál a múltban történt-e munkaügyi jogsértés. A kockázati tényező arra a hipotézisre épül, hogy egy olyan vállalat, amelyet már korábban szankcionáltak a munkaügyi szabályok megsértése miatt, nagyobb valószínűséggel fog részt venni a munkacélú kizsákmányolásában.

Adatforrások

A kedvezőtlen médiavisszhangra/jogérvényesítésre vonatkozó információk szolgáltatói és egyéb adatforrások

Alkalmazás

Annak ellenőrzése, hogy a vállalatot a múltban szankcionálták-e munkaügyi jogsértések miatt.

Kockázatos területeknek való kitettség

A kockázati tényező leírása

A kockázati tényező azt értékeli, hogy egy vállalat mennyire van kitéve a munkacélú kizsákmányolás szempontjából nagy kockázatú területeknek. A kockázati tényező azon a hipotézisen alapul, hogy egy olyan vállalat nagyobb valószínűséggel vesz részt munkacélú kizsákmányolásban, amely olyan területen tevékenykedik, ahol könnyebb kizsákmányoló feltételeket elfogadó munkaerőt toborozni.

Adatforrások

Intézményi jelentések, statisztikák és egyéb adatforrások

Alkalmazás

Annak ellenőrzése, hogy a vállalat a munkacélú kizsákmányolás szempontjából magas kockázatú területen tevékenykedik-e.

Magas kockázatú gazdasági ágazat

A kockázati tényező leírása

A kockázati tényező egy vállalat kitétttségét értékeli a munkacélú kizsákmányolás szempontjából egy magas kockázatú gazdasági ágazaton belül. A kockázati tényező azon a hipotézisen alapul, hogy egy olyan vállalat nagyobb valószínűséggel vesz részt munkacélú kizsákmányolásban, amely a munkacélú kizsákmányolás szempontjából magas kockázatú gazdasági ágazatban működik.

Adatforrások

Intézményi jelentések, statisztikák és egyéb adatforrások

Alkalmazás

Annak ellenőrzése, hogy a vállalat a munkacélú kizsákmányolás szempontjából magas kockázatú gazdasági ágazatban tevékenykedik-e.

Minőség-ellenőrzési tanúsítványok hiánya

A kockázati tényező leírása

A kockázati tényező azt méri, hogy a célvállalat rendelkezik-e olyan tanúsítványokkal, amelyek garantálják belső ellenőrzési keretrendszerének minőségét, különösen a felügyeleti mechanizmusok megfelelő végrehajtását az ellátási láncon belül. A kockázati tényező arra a hipotézisre épül, hogy az ilyen tanúsítványokkal rendelkező vállalatok kisebb valószínűséggel vesznek részt munkacélú kizsákmányolásban.

Adatforrások

Tanúsítványokkal kapcsolatos adatszolgáltatók és egyéb adatforrások

Alkalmazás

Annak ellenőrzése, hogy a vállalat rendelkezik-e minőség-ellenőrzési tanúsítvánnyal.

5.2. Kockázati mutatók vállalati szinten – fővállalkozói és alvállalkozói vállalatok

Nagy kockázatú jogi forma

A kockázati tényező leírása

A kockázati tényező a céltársaság jogi formáját értékeli. A kockázati tényező azon a hipotézisen alapul, hogy bizonyos jogi formák gyakrabban érintettek csalárd munkaszerződés-kötési ügyekben, mint mások.

Adatforrások

Vállalati adatszolgáltatók

Alkalmazás

Annak ellenőrzése, hogy a vállalat a munkacélú kizsákmányolás szempontjából magas kockázatúnak tekintett jogi formával rendelkezik-e (pl. részvénytársaság, korlátolt felelősségű szövetkezet, korlátolt felelősségű konzorcium, egyszerűsített korlátolt felelősségű társaság).

Friss cégbejegyzés és rövid élettartam

A kockázati tényező leírása

Ez a kockázati tényező a vállalat fennállásának és – megszűnt vállalat esetén – a tevékenység teljes időtartamának mérésére összpontosít. Ez a kockázati tényező azon a feltevésen alapul, hogy a csalárd munkaszerződéses rendszerekben részt vevő hamis vállalatokat gyakran *ad hoc* alapítják, hogy munkaerőt biztosítsanak, majd rövid időn belül csődöt jelentsenek, ezáltal elkerülve a helyi hatóságok és az állami hatóságok ellenőrzését.

Adatforrások

Vállalati adatszolgáltatók

Alkalmazás

A működési tevékenység időszakának és adott esetben a teljes élettartam időszakának kiszámítása, valamint összehasonlítás a hasonló vállalatokkal vagy az ágazati átlaggal.

A valódi gazdasági tevékenység hiánya és magas adótartozás

A kockázati tényező leírása

A kockázati tényező a jövedelem- és társadalombiztosítási járulék-tartozások összes adótartozáson belüli arányának mérésére összpontosít. A kockázati tényező arra a hipotézisre épül, hogy a csalárd munkaszerződéses rendszerekben részt vevő hamis vállalatokat gyakran jellemzi a magas jövedelem- és társadalombiztosítási járulék-tartozás, mivel nem teljesítik pénzügyi kötelezettségeiket.

Adatforrások

Vállalati adatszolgáltatók

Alkalmazás

A társadalombiztosítási adósságok/összes adósság arányának kiszámítása egy bizonyos időszakra vonatkozóan, és összehasonlítás a hasonló vállalatokkal vagy az ágazati átlaggal.

Rendellenes földrajzi koncentráció

A kockázati tényező leírása

Ez a kockázati tényező azt vizsgálja, hogy egy vállalatra rendellenes földrajzi helyzet jellemző-e. A kockázati tényező arra a hipotézisre épül, hogy több jogszerűen működő vállalat ugyanazon a vállalati címen történő bejegyzése valós gazdasági tevékenység hiányára utalhat.

Adatforrások

Vállalati adatszolgáltatók

Alkalmazás

Annak ellenőrzése, hogy a célvállalat címére nincs-e rendellenes mennyiségű cég bejegyzve.

Csődbe ment vállalatokkal fennálló kapcsolatok

A kockázati tényező leírása

Ez a kockázati tényező azt vizsgálja, hogy a vállalat tényleges tulajdonosai, vezetői és igazgatói releváns pozíciót (tulajdonosi vagy igazgatói pozíciót) töltöttek-e be csődbe ment vállalatokban. A kockázati tényező arra a hipotézisre épül, hogy a csődbe ment vállalatokban szerepet játszó tényleges tulajdonosok, vezetők és igazgatók jelenléte csalárd magatartásra utalhat.

Adatforrások

Vállalati adatszolgáltatók

Alkalmazás

Ez a kockázati tényező azt vizsgálja, hogy a vállalat tényleges tulajdonosai, vezetői és igazgatói releváns pozíciót (pl. tulajdonosi vagy igazgatói pozíciót) töltöttek-e be csődbe ment vállalatokban.

A részvénytulajdonosi információk hiánya

A kockázati tényező leírása

Ez a kockázati tényező azt vizsgálja, hogy rendelkezésre állnak-e a vállalat tényleges tulajdonosaira vonatkozó információk. A kockázati tényállás arra a hipotézisre épül, hogy a tényleges tulajdonosokra vonatkozó információk elérhetetlensége csalárd magatartásra utalhat.

Adatforrások

Vállalati adatszolgáltatók

Alkalmazás

Annak ellenőrzése, hogy rendelkezésre állnak-e a vállalat tényleges tulajdonosi adatai.

Prominens személyek rendhagyó lakóhelye

A kockázati tényező leírása

Ez a kockázati tényező azt vizsgálja, hogy a vállalat prominens személyei (pl. vezetők, igazgatók) a vállalat székhelyétől jelentős távolságra laknak-e. A kockázati tényező arra a hipotézisre épül, hogy ha a vállalaton belüli prominens személyek jelentős távolságra laknak a vállalat székhelyétől, csupán azt a látszatot kelthetik, hogy ők a vezetők.

Adatforrások

Vállalati adatszolgáltatók

Alkalmazás

Annak ellenőrzése, hogy a vállalat prominens személyei a székhelytől jelentős távolságra laknak-e.

5.3. Kockázati mutatók áldozati szinten

Az INVERT második kockázatértékelési eszköze egy elektronikus nyomkövető, amely **segítséget nyújt az INVERT felhasználóinak abban, hogy a munkacélú kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem potenciális áldozataival interjúkat folytassanak** az időben történő és hatékony azonosítás érdekében. Az ügyészségi hivatalok és a helyi hatóságok széles körű információkat szerezhetnek a potenciális áldozatokról, amelyeket a mindennapi működésük során megvizsgálhatnak. Ebből a célból **a 3. és 4. fejezetben ismertetett kockázati tényezőket magában foglalja az elektronikus kérdőív**. Minden egyes kockázati tényezőt egy **megfelelő változóval** alkalmaznak, amely rögzíti egy adott kockázati tényező meglétét vagy hiányát a munkacélú kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem potenciális, vizsgálat tárgyát képező áldozatánál. Az INVERT végfelhasználói a kérdőív kitöltéséhez szükséges információkat a munkacélú kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem potenciális áldozataival **folytatott interjúk során** és/vagy a rendelkezésükre álló **egyéb adatforrásokból** gyűjtik.

Az INVERT végfelhasználói által a kérdőívben feltüntetett információk hozzájárulnak ahhoz, hogy **ki lehessen dolgozni a munkacélú kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem potenciális áldozatainak kockázati profilját**. Az átfogó kockázati pontszám kiszámítása az **egyes kockázati mutatókból kapott pontszámok összesítésével** történik. Minden egyes mutatóhoz az általa jelzett kockázati szint alapján rendelnek pontszámot. E pontszámok átlagolásával átfogó képet kaphatunk a potenciális áldozat kockázati szintjéről. A pontosság és az eredményesség biztosítása érdekében a fejlesztési szakaszban **különböző kockázati pontozási funkciókat vizsgálnak és tesztelnek**. Ezek a funkciók különböző tényezőket vehetnek figyelembe, például az egyes mutatókhoz rendelt súlyozást, több kockázati mutató jelenlétét és a különböző mutatók közötti kölcsönhatásokat.

6. Felhasznált irodalom

- Aburumman, M., Newnam, S., & Fildes, B. (2019). Evaluating the effectiveness of workplace interventions in improving safety culture: A systematic review. *Safety Science*, 115, 376–392. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2019.02.027>
- Adserà, A., & Pytlíková, M. (2016). Language and Migration. In V. Ginsburgh & S. Weber (Eds.), *The Palgrave Handbook of Economics and Language* (pp. 342–372). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1007/978-1-137-32505-1_13
- Ahmed, S., & Arun, S. (2023). Limits to disclosures and the continuum of labour exploitation in the Bangladeshi ready-made garment sector. *Development in Practice*, 33(2), 228–237. <https://doi.org/10.1080/09614524.2022.2124958>
- Andrees, B. (2008). *Forced labour & trafficking in Europe: How people are trapped in, live through & come out*. International Labour Organization.
- Andrijasevic, R. (2021). Forced labour in supply chains: Rolling back the debate on gender, migration and sexual commerce. *European Journal of Women's Studies*, 28(4), 410–424. <https://doi.org/10.1177/13505068211020791>
- Arrigo, G., Casale, G., & Fasani, M. (2011). *A Guide to Selected Labour Inspection Systems (with special reference to OSH)*. http://ilo.ch/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/publication/wcms_160576.pdf
- Barrientos, S. W. (2013). 'Labour Chains': Analysing the Role of Labour Contractors in Global Production Networks. *Journal of Development Studies*, 49(8), 1058–1071. <https://doi.org/10.1080/00220388.2013.780040>
- Battistelli, S., & Campanella, P. (2020). Subcontracting Chain and Working Conditions in Italy: Evidence from the Food and Meat Industry. *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej*, 27(2), 135–145. <https://doi.org/10.4467/25444654SPP.20.013.11951>
- Belser, P. (2005). *Forced labour and human trafficking: Estimating the profits*. Working paper [special action programme to combat forced labour]. ILO.
- BetterWork. (2012). *Forced Labour and Involuntary Overtime*. <https://betterwork.org/reports-and-publications/3-2-forced-labour-and-involuntary-overtime/>
- Boersma, M., & Nolan, J. (2022). Modern slavery and the employment relationship: Exploring the continuum of exploitation. *Journal of Industrial Relations*, 64(2), 165–176. <https://doi.org/10.1177/00221856211069238>
- Borelli, S. (2022). *Subcontracting: Exploitation by design. Tacking the business model for social dumping*. The Left in the European Parliament. <https://left.eu/content/uploads/2022/12/Subcontracting-exploitation-by-design-EN.pdf>
- Bosisio, A., Carbone, C., Jofre, M., Riccardi, M., & Guastamacchia, S. (2021). Developing a Tool to Assess Corruption Risk factors in firms' Ownership Structures – Final report of the DATACROS Project. Transcrime - Università Cattolica Sacro Cuore. https://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2021/09/Datacros_report.pdf
- Bracy, K., Lul, B., & Roe-Sepowitz, D. (2021). A Four-year Analysis of Labor Trafficking Cases in the United States: Exploring Characteristics and Labor Trafficking Patterns. *Journal of Human Trafficking*, 7(1), 35–52. <https://doi.org/10.1080/23322705.2019.1638148>
- Bredtmann, J., Nowotny, K., & Otten, S. (2020). Linguistic distance, networks and migrants' regional location choice. *Labour Economics*, 65, 101863. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2020.101863>
- Bullock, K., Di Domenico, M., Miller, G., Shirgholami, Z., & Wong, Y. (2024). Under the radar? Modern slavery and labour exploitation risks for the hotel industry. *Tourism Management*, 102, 104857. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2023.104857>
- Caruana, R., Crane, A., Gold, S., & LeBaron, G. (2021). Modern Slavery in Business: The Sad and Sorry State of a Non-Field. *Business & Society*, 60(2), 251–287. <https://doi.org/10.1177/0007650320930417>
- Caspersz, D., Cullen, H., Davis, M. C., Jog, D., McGaughey, F., Singhal, D., Sumner, M., & Voss, H. (2022). Modern slavery in global value chains: A global factory and governance perspective. *Journal of Industrial Relations*, 64(2), 177–199. <https://doi.org/10.1177/00221856211054586>

- Chesney, T., Evans, K., Gold, S., & Trautrim, A. (2019). Understanding labour exploitation in the Spanish agricultural sector using an agent based approach. *Journal of Cleaner Production*, 214, 696–704. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.12.282>
- Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (2015). International Migration and the Economics of Language. In *Handbook of the Economics of International Migration* (Vol. 1, pp. 211–269). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53764-5.00005-0>
- Christ, K. L., Burrirt, R. L., & Schaltegger, S. (2020). Accounting for work conditions from modern slavery to decent work. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 33(7), 1481–1504. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-05-2020-4587>
- Christ, K. L., & Helliari, C. V. (2021). Blockchain technology and modern slavery: Reducing deceptive recruitment in migrant worker populations. *Journal of Business Research*, 131, 112–120. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.03.065>
- Clarke, T., & Boersma, M. (2019). Global Corporations and Global Value Chains: The disaggregation of corporations? In T. Clarke, J. O'Brien, & C. R. T. O'Kelley (Eds.), *The Oxford Handbook of the Corporation* (pp. 318–365). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198737063.013.18>
- Corbanese, V., & Rosas, G. (2021). *Policies to prevent and tackle labour exploitation and forced labour in Europe*. International Labour Organization.
- Crane, A., LeBaron, G., Allain, J., & Behbahani, L. (2019). Governance gaps in eradicating forced labor: From global to domestic supply chains. *Regulation & Governance*, 13(1), 86–106. <https://doi.org/10.1111/rego.12162>
- Crane, A., LeBaron, G., Phung, K., Behbahani, L., & Allain, J. (2022). Confronting the Business Models of Modern Slavery. *Journal of Management Inquiry*, 31(3), 264–285. <https://doi.org/10.1177/1056492621994904>
- Davies, J. (2019). From severe to routine labour exploitation: The case of migrant workers in the UK food industry. *Criminology & Criminal Justice*, 19(3), 294–310. <https://doi.org/10.1177/1748895818762264>
- Davies, J. (2020). Criminological reflections on the regulation and governance of labour exploitation. *Trends in Organized Crime*, 23(1), 57–76. <https://doi.org/10.1007/s12117-019-09370-x>
- Davies, J., Malik, H. M., Jokinen, A., & Haapasaari, S. (2023). *Private and public co-operation in preventing and addressing corporate crime: The case of labour trafficking in the Finnish construction industry*. Crime, Law and Social Change. <https://doi.org/10.1007/s10611-023-10110-0>
- Davies, J., & Ollus, N. (2019). Labour exploitation as corporate crime and harm: Outsourcing responsibility in food production and cleaning services supply chains. *Crime, Law and Social Change*, 72(1), 87–106. <https://doi.org/10.1007/s10611-019-09841-w>
- De Vries, I. (2019). Connected to Crime: An Exploration of the Nesting of Labour Trafficking and Exploitation in Legitimate Markets. *The British Journal of Criminology*, 59(1), 209–230. <https://doi.org/10.1093/bjc/azy019>
- Dimitriadis, I. (2023). Migrants and Undeclared Employment within the European Construction Sector: Challenging Dichotomous Approaches to Workers' Agency. *Work, Employment and Society*, 37(5), 1321–1338. <https://doi.org/10.1177/09500170211072777>
- Dines, N., & Rigo, E. (2016). Postcolonial citizenship and the “refugeeization” of the workforce: Migrant agricultural labor in the Italian Mezzogiorno. In S. Ponzanesi & G. Colpani (Eds.), *Postcolonial transitions in Europe: Contexts, practices and politics*. Rowman & Littlefield International Ltd.
- Does de Willebois, E. van der, Halter, E. M., Harrison, R. A., Park, J. W., & Sharman, J. C. (2011). *The Puppet Masters: How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It* (First edition). World Bank Publications.
- Dueñas Herrero, L. J., & Tonelli, R. (2022). Difficulties relating to companies incorporated as cooperative societies in Italy and Spain. *Revue de Droit Comparé Du Travail et de La Sécurité Sociale*, 4, 94–109. <https://doi.org/10.4000/rdctss.4693>
- Eurofound. (2017a). *Fraudulent contracting of work: Abusing the posting of workers (Belgium, Finland and Italy)*. Eurofund.
- Eurofound. (2017b). *Fraudulent contracting of work: Sham companies (Austria, Estonia and Italy)*. Eurofound.
- Eurojust. (2015). *Prosecuting THB for the purpose of labour exploitation. Report*. https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/eurojust_prosecuting_thb_labour_exploitation_report_2015_en.pdf

- European Commission. Directorate General for Migration and Home Affairs. (2020). *Data collection on trafficking in human beings in the EU*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2837/45442>
- European Council & Council of the European Union. (2023). *Corporate sustainability due diligence: Council and Parliament strike deal to protect environment and human rights*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/14/corporate-sustainability-due-diligence-council-and-parliament-strike-deal-to-protect-environment-and-human-rights/>
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2019). *Protecting migrant workers from exploitation in the EU: Worker's perspectives*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/11344>
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2021). *Protecting migrants in an irregular situation from labour exploitation: Role of the Employers Sanctions Directive*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/07898>
- Europol. (2016). *Situation Report. Trafficking in human beings in the EU*. Europol. https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/thb_situational_report_-_europol.pdf
- Fernández García, M., Molinero-Gerbeau, Y., & Sajir, Z. (2023). 'They think you belong to them': Migrant workers' perspectives on labour exploitation in Spain. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 49(15), 3976–3995. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2023.2235896>
- FLEX-LEAG. (2016). *Labour compliance to exploitation and the abuses in between*. <https://respect.international/wp-content/uploads/2017/10/Labour-Compliance.pdf>
- Fouad, A. M., Amer, S. A. A. M., Abdellatif, Y. O., & Elotla, S. F. (2022). Work-related injuries among 5–17 years-old working children in Egypt: Findings from a national child labor survey. *BMC Public Health*, 22(1), 1303. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13689-6>
- Gangmaster and Labour Abuse Authority. (2015). *Labour Exploitation. Spotting the signs*. <https://www.gla.gov.uk/media/1573/human-trafficking-spotting-the-signs-v5-all-amends.pdf>
- Greenbaum, J. (2016). Identifying Victims of Human Trafficking in the Emergency Department. *Clinical Pediatric Emergency Medicine*, 17(4), 241–248. <https://doi.org/10.1016/j.cpem.2016.09.006>
- Guidi, C. F., & Berti, F. (2023). Labor exploitation in the Italian agricultural sector: The case of vulnerable migrants in Tuscany. *Frontiers in Sociology*, 8, 1234873. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1234873>
- Habib, R. R., El Khayat, M., Ghanawi, J., Katrib, R. S., Hneiny, L., & Halwani, D. A. (2024). Child labor and associated risk factors in the wake of the COVID-19 pandemic: A scoping review. *Frontiers in Public Health*, 11, 1240988. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1240988>
- Habib, R. R., Mikati, D., Al-Barathie, J., Abi Younes, E., Jawad, M., El Asmar, K., & Ziadee, M. (2021). Work-related injuries among Syrian refugee child workers in the Bekaa Valley of Lebanon: A gender-sensitive analysis. *PLOS ONE*, 16(9), e0257330. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257330>
- HM Revenue & Customs. (2022). *Guidance. Check for signs of labour fraud in construction*. <https://www.gov.uk/guidance/check-for-signs-of-labour-fraud-in-construction>
- Ibrahim, A., Abdalla, S. M., Jafer, M., Abdelgadir, J., & De Vries, N. (2019). Child labor and health: A systematic literature review of the impacts of child labor on child's health in low- and middle- income countries. *Journal of Public Health*, 41(1), 18–26. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdy018>
- International Labour Organisation, & UNICEF (Eds.). (2021). *Child Labour: Global estimates 2020, Trends and the road forward* (ILO and UNICEF).
- International Labour Organization. (2012). *ILO Indicators of Forced Labour*. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_203832.pdf
- International Labour Organization, Walk Free, & International Organization for Migration. (2022). *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*. International Labour Office.
- IOM. (2022). *Mapping risks to migrant workers in supply chains in Europe: Case studies and best practices from the agriculture, food-processing, manufacturing and hospitality sectors*. IOM.
- Islam, R., & Hoque, M. M. (2022). Trade-Off Between Schooling and Labor for Children: Understanding the Determinative Factors Among Rural Households in Bangladesh. *Frontiers in Sociology*, 7, 839231. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2022.839231>
- Jokinen, A., & Ollus, N. (2019). *Uncovering the business model of labour exploitation*. <https://respect.international/wp-content/uploads/2020/05/Shady-business-Uncovering-the-business-model-of-labour-exploitation.pdf>

- Kaur, N., & Byard, R. W. (2021). Prevalence and potential consequences of child labour in India and the possible impact of COVID-19 – a contemporary overview. *Medicine, Science and the Law*, 61(3), 208–214. <https://doi.org/10.1177/00258024211993364>
- Kearney, G. D., Arcury, T. A., Quandt, S. A., Talton, J. W., Arnold, T. J., Sandberg, J. C., Wiggins, M. F., & Daniel, S. S. (2020). Respiratory Health and Suspected Asthma among Hired Latinx Child Farmworkers in Rural North Carolina. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(21), 7939. <https://doi.org/10.3390/ijerph17217939>
- Khatab, K., Raheem, M. A., Sartorius, B., & Ismail, M. (2019). Prevalence and risk factors for child labour and violence against children in Egypt using Bayesian geospatial modelling with multiple imputation. *PLOS ONE*, 14(5), e0212715. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0212715>
- LeBaron, G. (2014). Reconceptualizing Debt Bondage: Debt as a Class-Based Form of Labor Discipline. *Critical Sociology*, 40(5), 763–780. <https://doi.org/10.1177/0896920513512695>
- LeBaron, G. (2015). Unfree Labour Beyond Binaries: INSECURITY, SOCIAL HIERARCHY AND LABOUR MARKET RESTRUCTURING. *International Feminist Journal of Politics*, 17(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/14616742.2013.813160>
- LeBaron, G., & Crane, A. (2018). Methodological Challenges in the Business of Forced Labour. In G. LeBaron & A. Crane, *Researching Forced Labour in the Global Economy* (pp. 25–43). British Academy. <https://doi.org/10.5871/bacad/9780197266472.003.0002>
- Lebaron, G., Howard, N., Thibos, C., & Kyritsis, P. (2018). *Confronting Root Causes: Forced Labour in Global Supply Chains*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35522.68807>
- Lebaron, G., Kyritsis, P., Polanco Leal, P., & Marshall, M. (2021). *The unequal impacts of Covid-19 on global garment supply chains*. <https://modernslaverypec.org/assets/downloads/Garment-supply-chains-PEC-research-summary.pdf>
- LeBaron, G., & Phillips, N. (2019). States and the Political Economy of Unfree Labour. *New Political Economy*, 24(1), 1–21. <https://doi.org/10.1080/13563467.2017.1420642>
- Letsie, N. C., Lul, B., & Roe-Sepowitz, D. (2021). An eight-year analysis of child labor trafficking cases in the United States: Exploring characteristics, and patterns of child labor trafficking. *Child Abuse & Neglect*, 121, 105265. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105265>
- Lim, S., & Prakash, A. (2017). From Quality Control to Labor Protection: ISO 9001 and Workplace Safety, 1993–2012. *Global Policy*, 8(S3), 66–77. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12408>
- Loperfido, L., & Burgess, M. (2020). *The hidden impact of Covid-19 on child protection and wellbeing*. (p. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/the_hidden_impact_of_covid-19_on_child_poverty.pdf)
- López-Jacob, M. J., Safont, E. C., García, A. M., Garí, A., Agudelo-Suárez, A., Gil, A., & Benavides, F. G. (2010). Participation and Influence of Migrant Workers on Working Conditions: A Qualitative Approach. *NEW SOLUTIONS: A Journal of Environmental and Occupational Health Policy*, 20(2), 225–238. <https://doi.org/10.2190/NS.20.2.g>
- Miller, M. E. (2010). Child Labor and Protecting Young Workers Around the World: An Introduction to This Issue. *International Journal of Occupational and Environmental Health*, 16(2), 103–112. <https://doi.org/10.1179/oeh.2010.16.2.103>
- Mineva, D., & Stefanov, R. (2018). *Evasion of Taxes and Social Security Contributions*. European Platform Undeclared Work.
- Mohammed, E. S., Ewis, A. A. A., & Mahfouz, E. M. (2014). Child labor in a rural Egyptian community: An epidemiological study. *International Journal of Public Health*, 59(4), 637–644. <https://doi.org/10.1007/s00038-014-0559-5>
- Moyce, S. C., & Schenker, M. (2018). Migrant Workers and Their Occupational Health and Safety. *Annual Review of Public Health*, 39(1), 351–365. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-040617-013714>
- NCA. (2020). *Indicators of Modern Slavery and Human Trafficking in the Legal Sector*. <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/who-we-are/publications/440-indicators-of-msht-in-the-legal-sector/file>
- New, S. J. (2015). Modern slavery and the supply chain: The limits of corporate social responsibility? *Supply Chain Management: An International Journal*, 20(6), 697–707. <https://doi.org/10.1108/SCM-06-2015-0201>

- Nolan, J., & Boersma, M. (2019). *Addressing modern slavery* (First published). UNSW Press.
- Ollus, N. (2016). *From forced flexibility to forced labour: The exploitation of migrant workers in Finland*. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI).
- Palumbo, L., & Sciurba, A. (2015). Vulnerability to Forced Labour and Trafficking: The case of Romanian women in the agricultural sector in Sicily. *Anti-Trafficking Review*, 5. <https://doi.org/10.14197/atr.20121556>
- Phillips, N., & Mieres, F. (2015). The Governance of Forced Labour in the Global Economy. *Globalizations*, 12(2), 244–260. <https://doi.org/10.1080/14747731.2014.932507>
- Polaris Project. (2022). *Labor trafficking on specific temporary work visas: A data analysis 2018-2020*. <https://polarisproject.org/labor-trafficking-on-specific-temporary-work-visas-report/>
- Putnick, D. L., & Bornstein, M. H. (2015). Is child labor a barrier to school enrollment in low- and middle-income countries? *International Journal of Educational Development*, 41, 112–120. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2015.02.001>
- Radfar, A., Asgharzadeh, S. A., Quesada, F., & Filip, I. (2018). Challenges and perspectives of child labor. *Industrial Psychiatry Journal*, 27(1), 17. https://doi.org/10.4103/ipj.ipj_105_14
- Rafferty, Y. (2013). Child trafficking and commercial sexual exploitation: A review of promising prevention policies and programs. *American Journal of Orthopsychiatry*, 83(4), 559–575. <https://doi.org/10.1111/ajop.12056>
- Raghuandan, A. (2021). Financial misconduct and employee mistreatment: Evidence from wage theft. *Review of Accounting Studies*, 26(3), 867–905. <https://doi.org/10.1007/s11142-021-09602-y>
- Ramani, A., & van Uden, E. (2021). *Migrant children left behind: A legal and policy analysis to address migrant child labour in Thailand*. https://shapesea.com/wp-content/uploads/2021/05/Migrant-children-left-behind-Ananya_Evie.pdf
- Robin-Olivier, S. (2022). Posting of workers in the European Union: An exploitative labour system. *European Law Open*, 1(3), 679–689. <https://doi.org/10.1017/elo.2022.38>
- Rye, J. F., & Scott, S. (2018). International Labour Migration and Food Production in Rural Europe: A Review of the Evidence. *Sociologia Ruralis*, 58(4), 928–952. <https://doi.org/10.1111/soru.12208>
- Sasmal, J., & Guillen, J. (2015). Poverty, Educational Failure and the Child-Labour Trap: The Indian Experience. *Global Business Review*, 16(2), 270–280. <https://doi.org/10.1177/0972150914564419>
- Scott, S., Craig, G., & Geddes, A. (2012). *Experiences of forced labour in the UK food industry*. <http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/forced-labour-food-industry-full.pdf>
- Shepherd, R., Lorente, L., Vignoli, M., Nielsen, K., & Peiró, J. M. (2021). Challenges influencing the safety of migrant workers in the construction industry: A qualitative study in Italy, Spain, and the UK. *Safety Science*, 142, 105388. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2021.105388>
- Shepherd, R., & Wilkinson, M. (2021). Operating in the dark: The identification of forced labour in the UK. *Critical Social Policy*, 41(2), 208–228. <https://doi.org/10.1177/0261018320921540>
- Strauss, K., & McGrath, S. (2017). Temporary migration, precarious employment and unfree labour relations: Exploring the ‘continuum of exploitation’ in Canada’s Temporary Foreign Worker Program. *Geoforum*, 78, 199–208. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2016.01.008>
- University of Nottingham Rights Lab. (2022). *Letting exploitation off the hook? Evidencing labour abuses in UK fishing*. <https://www.nottingham.ac.uk/research/beacons-of-excellence/rights-lab/resources/reports-and-briefings/2022/may/letting-exploitation-off-the-hook.pdf>
- Van Meeteren, M., & Wiering, E. (2019). Labour trafficking in Chinese restaurants in the Netherlands and the role of Dutch immigration policies. A qualitative analysis of investigative case files. *Crime, Law and Social Change*, 72(1), 107–124. <https://doi.org/10.1007/s10611-019-09853-6>
- Van Nierop, P., Schönenberg, L., & Terziev, P. (2021). *Counteracting undeclared work and labour exploitation of third-country national workers*. European Platform tackling Undeclared Work. <https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2023-12/counteracting-undeclared-work-labour-exploitation-third-country-national-workers.pdf>
- Villacampa, C. (2022). Challenges in assisting labour trafficking and exploitation victims in Spain. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 71, 100563. <https://doi.org/10.1016/j.ijlcrj.2022.100563>
- Voss, E., Faioli, M., Lhernould, J. P., & Iudicone, F. (2016). Posting of Workers Directive: Current Situation and Challenges. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2817462>
- Yagci Sokat, K. (2022). Addressing forced labor in supply chains in California. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, 16, 100735. <https://doi.org/10.1016/j.trip.2022.100735>